Ф.В. САГУ
читального зала

БУТУН ДУН'Е ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 74 (565)

13 АПРЕЛЬ ЖУМА 1956 ЙИЛ

БАҲОСИ 20 ТИЙИН.

ПАХТА ЕТИШТИРИШНИ КЎПАЙТИРМОҚ УЧУН БИЗДА ЖУДА КАТТА РЕЗЕРВЛАР БОР. КЕЙИНГИ ЙИЛЛАРДА ПАХТАКОР КОЛХОЗЛАРНИНГ ҚАРИЙБ УЧДАН БИР ҚИСМИ ПАХТАНИНГ ҲАРБИР ГЕКТАРИДАН 10—15 ЦЕНТНЕРДАН ҲОСИЛ ОЛМОҚДАЛАР. ШУ КОЛХОЗЛАРДА ПАХТАНИНГ ҲОСИЛДОРЛИГИНИ СОВЕТ ИТТИФОҚИДАГИ ҲОСИЛДОРЛИКНИНГ ЎРТАЧА ДАРАЖАСИГА ЕТКАЗИЛСА, ФАҚАТ ШУНИНГ ЎЗИ БЛАНГИНА ПАХТАНИНГ ЯЛПИ ҲОСИЛИНИ ҲАР ЙИЛ 600 — 700 МИНГ ТОННА МИҚДОРИДА КЎПАЙТИРИШ МУМКИН БЎЛАДИ.

(Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети ва Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Министрлар Советининг «Барча колхозчиларга, совхозларнинг ишчиларига, МТСларнинг, илмий-текшириш муассасаларининг, тажриба станцияларининг ходимларига, агрономларга ва зоотехникларга, қишлоқ хўжалигининг барча ходимларига ва мутахассисларига Мурожаат»идан).

Қурилишларда, қурилиш материаллари саноати, қурилиш ва йўл машинасозлиги корхоналарида ишлаётган комсомолларга, барча йигит ва қизларга, қурилишларнинг ёш архитекторлари, инженерлари ва техникларига

Қурувчи ёшларнинг Кремльда бўлиб ўтган Бутуниттифоқ кенгаши қатнашчиларининг

МУРОЖААТИ

Қадрли ўртоқлар ва дўстлар!

Биз Ватанимизнинг пойтахти Москвада Кремль саройи залида тўпландик. Бундан икки ой муқаддам бу залда Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XX с'езди бўлиб ўтган эди. Бу с'езд совет халқини коммунизм учун курашнинг улуғвор программаси блан қуроллантирди. Совет халқи с'езднинг тарихий қарорларини ғоят баланд руҳ блан кутиб олди.

С'езднинг қарорларини амалга оширишда қурилиш индустрияси ходимларининг роли каттадир. Коммунистик партия ва Совет ҳукумати қурилиш саноатини ривожлантиришга доим э'тибор бермоқдалар. Қурилиш саноати халқ хўжалигимизнинг жуда йирик тармоғига айланди.

Ёшлар қурилиш саноатини юксалтиришда актив қатнашмоқдалар. Мамлакатдаги барча қурувчиларнинг ярмидан кўпроғини комсомоллар, йигит ва қизлар ташкил этади. Ёшлар ленинчи комсомолнинг йиғма темирбетон корхоналари қурилишига бориб ишлаш тўғрисидаги чақириғини қизғин ма'қулладилар. 1955 йилда комсомоллар ва ёшларнинг актив иштироки блан темирбетон конструкциялари ишлаб чиқарадиган 450 завод, цех ва полигон ишга туширилди. Комсомоллар, йигит ва қизлардан 100 мингдан ортиқ киши янги совхозлар қурилишида фидокорона меҳнат қилмоқда. Қўриқ ва бўз ерлари ўзлаштирилаётган районларда саккиз мингдан ортиқ комсомол ва ёшлар комсомол йўлланмаси блан темир йўллар қурилишида ишламоқдалар. Кўпгина ёш ватанпарварлар Куйбишев, Сталинград, Горький ГЭСларини ва мамлакатдаги бошқа йирик иншоотларни қурувчилар сафига қўшилдилар.

Қурилиш индустриясининг ҳарбир соҳасида ёш ишчилар орасидан малакали кадрлар, ишлабчиқариш новаторлари, социалистик мусобақа илғорлари ўсиб етишди. Булар қурилиш техникасини мукаммал эгалладилар, белгиланган иш нормаларини анча ошириб бажармоқдалар, юксак меҳнат унумдорлиги намуналарини кўрсатмоқдалар.

Аммо, биз қурилишда ҳали кўпгина катта камчиликлар борлигини биламиз. Кўпгина қурилиш ташкилотлари белгиланган планларни бажармаётирлар, бино ва иншоотларни ўз вақтида ишга туширмаётирлар, меҳнат унумдорлигини ошириш юзасидан берилган топшириқларни уддалайолмаётирлар, қурилиш машиналари ва механизмларидан яхши фойдаланмаётирлар. Кўпгина қурилишларда зарар кўрилмоқда ва ўринсиз харажатларга, шунингдек иш сифатининг пасайтириб юборилишига йўл қўйилмоқда.

Янги, олтинчи бешйилликда қурувчилар буюк вазифаларни бажаришлари керак. Чиқариладиган капитал маблағнинг умумий миқдори 990 миллиард сўмни ташкил этади. Бу сумма тўртинчи ва бешинчи бешйилликларни бирга қўшиб ҳисоблаганда, анашу бешйилликлар даврида чиқарилган капитал маблағнинг миқдоридан ортиқдир. Мамлакатда янги саноат корхоналари, электростанциялар, шахталар, конлар, шаҳар, посёлкалар, совхозлар, тураржойлар, касалхона, клублар барпо қилинади, янги темир йўллар, шоссе магистраллари ва трубопроводлар қурилади.

Ҳозирги вақтда бизнинг асосий вазифамиз — олтинчи бешйиллик планни ва, биринчи галда, 1956 йил планини муваффақиятли суратда бажариш учун курашдан иборат. Биз, комсомолларни ва ёшларни ҳарбир бригада, ҳарбир участканинг, ҳарбир бошқарма ва корхонанинг план ҳамда топшириқларни тўла ва ошириб бажариши учун социалистик мусобақани янада кенг ривожлантиришга чақирамиз.

Янада индустрлаштириш ва техникани узлуксиз тараққий эттириш — планларни муваффақиятли бажаришнинг ва бутун қурилиш ишларини тубдан яхшилашнинг ҳал қилувчи шартидир. Йиғма конструкциялардан бинолар барпо қилаётган ва қурилиш техникасини моҳирлик блан қўлланаётган Москва, Ленинград, Киев, Амурдар'ёси бўйидаги Комсомольск, Новокуйбишевск ва бошқа шаҳарлардаги қурувчилар илғор коллективларининг тажрибаси буни яққол исбот этади.

Биз, комсомолларни ва ёшларни қурилиш майдонларини монтаж қилинадиган майдонларга тезликда айлантиришга, йиғма конструкцияларни, биринчи галда, темирбетон конструкциялари ва детальлар ишлаб чиқаришни кўпайтиришга, кўп меҳнат талаб этадиган оғир ишларни кенг миқ'ёсда механизациялашга чақирамиз.

Йиғма темирбетон ишлаб чиқараётган заводлар, цехлар ва полигонларнинг ёш ишчилари, йиғма темирбетон ишлаб чиқариш юзасидан партия ва ҳукумат томонидан берилган топшириқларни муддатидан илгари бажариш учун коллективларнинг социалистик мусобақасига актив суратда қўшилингиз, завод ва цехларнинг бир ме'ёрда ишлашига, уларни бирхил маҳсулот ишлаб чиқариш юзасидан ихтисослаштиришга, ишлабчиқариш майдонлари ва машина ускуналардан энг самарали фойдаланишга муваффақ бўлингиз.

Йиғма темирбетон корхоналарининг ёш қурувчилари! Темирбетон конструкциялари ва детальлар ишлаб чиқарадиган заводларни тезликда қуриш ва уларни муддатидан илгари ишга тушириш учун зарур бўлган ҳамма чораларни кўрайлик.

Девор блокларини, панельларни, тўсиқ плиталари ва бошқа эффектли қурилиш конструкциялари ишлаб чиқаришни ривожлантириш — қурилишда йиғма конструкцияларни кўпайтиришнинг муҳим воситасидир. Ана шу прогрессив конструкцияларни ишлаб чиқариш ва ҳарбир қурилишда жорий қилиш учун актив кураш олиб борайлик ва бу блан халқнинг неча юз миллион сўмлаб маблағини тежайлик.

Кўп қурилишлардаги йигит ва қизлар янги қурилиш техникасини зўр ғайрат блан эгалламоқдалар, юксак меҳнат унумдорлиги намуналарини кўрсатмоқдалар. Экскаватор машинистларидан Василий Лямин, Виктор Иванов, Алексей Середин ва бошқалар машиналарни яхши сақлаб ва улардан моҳирлик блан фойдаланиш натижасида нормаларини бир ярим-икки баравар ошириб бажармоқдалар.

Мамлакатимиздаги илғор механизаторлардан намуна олиб, қурилиш машиналари, механизмларини қунт блан эгаллайлик, уларнинг ғоят унумли ишлашига эришайлик, ҳарбир экскаваторда, ҳарбир кранда, ҳарбир скреперда нормаларни тўла ва ошириб бажаришга эришайлик, техниканинг бекор туришига йўл қўймайлик. Барча қурилиш машиналари ва механизмларининг жуда яхши аҳволда бўлишини, уларнинг қувватидан тўла фойдаланишни та'минлаш — бизнинг бурчимиздир.

Биз қурилиш машинасозлиги ходимларига мурожаат қилиб, уларни ишлаб чиқарилаётган машина ва механизмларнинг сифатини яхшилашга, механикалаштирилган инструментларни, шунингдек қурилишларда ишлатиладиган турли ускуна ва асбобларни кўпроқ ишлаб чиқаришга чақирамиз.

Улуғ Ленин меҳнат унумдорлиги янги ижтимоий тузумнинг ғалабаси учун энг асосий ва энг муҳим нарса, деб та'лим беради. Олтинчи бешйилликда қурилишда меҳнат унумдорлиги камида 52 процент ортиши керак.

Бизнинг вазифамиз — камроқ меҳнат сарф қилган ҳолда қурилиш учун керакли маҳсулотни кўпроқ ишлаб чиқаришдан иборат. Қурилишда индустриал методларни қўллаш учун, комплекс механизацияни жорий қилиш учун актив курашингиз, жадаллаштирилган ва поток методлар блан ишлашни уюштирингиз. Энг кўп самара берадиган инструмент ва асбобларни ишлатингиз, ўз меҳнатингизни такомиллаштирингиз, Ватанимиздаги ва чет эллардаги илғор иш тажрибаларини кенг қўлланингиз.

Биз, ёшларни қурилишда меҳнатни сарфлашни қисқартишга, уй-жойларнинг бир кубометрига бир кишининг иш кунидан камроқ вақт сарф қилаётган Москва, Ленинград, Киев ва бошқа шаҳарлар қурувчиларининг тажрибасини ўрганингиз ва жорий қилишга чақирамиз.

Комплекс бригадалар тузиш йўли блан ишни ташкил қилиш меҳнат унумдорлигини оширишга ва ишҳақини кўпайтиришга ёрдам беради. Комплекс бригадаларнинг тажрибасини оммалаштирингиз, ишлабчиқариш новаторларининг иш методларини ҳамиша ўрганингиз ва жорий қилингиз. Ёш қурувчиларнинг ҳаммаси илғор меҳнат методларини эгаллаши лозим.

Коммунистик партия қурувчилар олдига олтинчи бешйилликда қурилиш ишларини яхши уюштириш, меҳнат унумдорлигини ошириш ва қўшимча харажатларни қисқартириш йўли блан қурилиш-монтаж ишлари қимматини камида етти процент камайтириш вазифасини қўйди. Бу чора қурилишдаги харажатларни жам'и 30 миллиард сўмдан ортиқ миқдорда камайтириш имконини беради.

Ёш қурувчиларнинг кўплари қурилишнинг қимматини камайтириш учун курашда катта муваффақиятларга эришдилар. Масалан, «Киевжилстрой» трестида Николай Скрипник бошлиқ бригаданинг ёш ишчилари саккизқаватли бино қурилишининг бир ўзидагина 150 минг сўмдан ортиқ маблағни тежадилар. «Азовстальстрой» трестидаги Ленин орденли комсомол-ёшлар бригадасининг бошлиғи Иван Коробенко таклифларини амалга ошириш натижасида 1955 йилда 73 минг сўм тежалди.

Афсуски, камчиликларга кўникиб қолган, ёғоч-тахталарни, металлни, цементни, ғиштни иқтисод қилмай сарф этаётган ёш қурувчилар ва ҳатто комсомоллар ҳам ҳали кўп.

Биз, ёш қурувчиларни қурилиш ишлари экономикасини ўрганишга, халқ маблағларини тежаш учун зўр ғайрат блан кураш олиб боришга, хўжалик ҳисоби бригадаларини ташкил қилишнинг ташаббускорлари бўлишга чақирамиз. Ҳарбир бригадада сарф қилинган қурилиш материали миқдорини ҳисобга олаётган илғор қурувчиларнинг тажрибасини кенг ёйиш керак. Масалан, қурилиш қимматини олтинчи бешйилликда планлаштирилган қурилиш-монтаж ишлари ҳажмига нисбатан бир процент камайтиришнинг ўзигина салкам 6 миллиард сўм иқтисод берилишини, я'ни 200 минг кишидан ортиқ аҳоли яшайдиган обод шаҳар қуриш учун етарлик маблағ олинажагини эсда тутингиз.

Қурилиш ишларининг сифатини яхшилаш учун кураш — қурувчилар олдида турган катта вазифаларнинг биридир. Шаҳар ёки посёлка кўчаларининг икки томонида фасадлари чиройлик ва содда қилиб ишланган биноларни, яхши қурилган саноат иншоотларини, киши тўғрисида ғамхўрлик блан қулай қилиб ишланган квартирани кўриш ғоят қувончли ва ёқимлидир. Минск шаҳрининг меҳнаткашлари Михаил Гуд бошлиқ штукатурчи комсомол-ёшлар бригадасини миннатдорчилик блан тилга олмоқдалар. Ёшлардан иборат ана шу коллектив ишлаган қурилиш об'ектларининг ҳаммаси а'ло баҳо олди. Бундай мисоллар кўп.

Аммо, ёш қурувчиларнинг кўплари биноларни пардозлашга э'тиборсиз қарамоқдалар, бино ва иншоотларнинг катта нуқсонлари бўлгани ҳолда уларни битказилган бино ва иншоот деб топшириш каби фактларга йўл қўймоқдалар.

Биз қурилиш ишлари сифатининг паст бўлишига бундан буён тоқат қилмаслигимиз керак. Йигит ва қизлар, барча ёш қурувчилар ҳарбир бинони фақат «яхши» ва «а'ло» баҳо блан топшириш учун кураш олиб боришлари керак.

Биз, уй-жой қурилиши программасини муваффақиятли суратда амалга оширишга алоҳида э'тибор беришимиз керак. Бешйиллик планга мувофиқ бизнинг мамлакатимизда давлат маблағлари ҳисобига жам'и 205 миллион квадрат метр ҳажмида уй-жой қурилади. Уй-жой ва маданий-маиший қурилиш партия ва ҳукуматнинг меҳнаткашларнинг турмуш шароитини яхшилаш соҳасидаги программасининг таркибий қисмидир.

Уй-жой қурилишига энг кўп э'тибор бериш, уй-жой, мактаб, касалхона, болалар муассасаларининг бутун йил мобайнида бир ме'ёрда ва муддатидан илгари фойдаланиш учун топширишга эришиш — энг муҳим вазифамиздир. Қуриладиган биноларда совет кишисига катта қулайлик бўлиши учун, бу биноларнинг мустаҳкам, тежамли, чиройлик бўлиши учун керакли ҳамма чораларни кўрайлик.

Ёш архитекторлар, инженерлар ва техниклар бино ва иншоотларни проектлаш сифатини қат'ий суратда яхшилашлари, типовой проектларни ишлаб чиқиш ва жорий қилишда актив қатнашишлари, энг тежамли тадбирларни амалга оширишлари, детальларни кенг миқ'ёсда типлаштириш асосида максимал даражада йиғма конструкциялар қўлланилишига эришишлари, шунингдек қурилиш ташкилотларини комплект ва яхши сифатли проект-смета ҳужжатлари блан ўз вақтида та'минлашлари керак. Проект ташкилотларида ишловчи ёшлар қурилишлар блан алоқани мустаҳкамлашлари, проектлаш ва қурилишда ортиқчаликларга қарши шафқатсиз кураш олиб боришлари керак.

Қурилиш ишларининг муваффақияти қурилиш материаллари саноати ходимларига кўп жиҳатдан боғлиқдир. Қурилиш материаллари саноати ходимлари қурилишларни юқори сифатли, эффектив ва арзон бинокорлик материаллари блан узлуксиз та'минлашлари лозим. Цемент — қурилиш саноати учун энг зарур материал эканлигини қурувчиларнинг ҳарбири яхши билади. Агар барча цемент заводларида айланма печьларнинг машинистлари иш унумини илғор машинистлар даражасигача кўтарганларида, мамлакат йилига қўшимча равишда ярим миллион тоннадан кўпроқ цемент олади. Партия янги цемент заводларини тезликда ишга тушириш вазифасини қўйди. Йигит ва қизлар! Цемент ишлаб чиқаришни кўпайтириш учун, цемент заводлари қурилишини муддатидан илгари битказиш учун ўтказилаётган социалистик мусобақага қўшилингиз. Цемент саноатининг қувватини оширишдан иборат умумий ишга ўзимизнинг муносиб ҳиссамизни қўшайлик.

(ДАВОМИ 2-НЧИ БЕТДА).

Англияда чиқадиган „Таймс" газетасининг саволларига СССР Министрлар Совети Раиси Н. А. Булганиннинг жавоблари

Англияда чиқадиган «Таймс» газетаси СССР Министрлар Советининг Раиси Н. А. Булганинга мурожаат қилиб, Н. С. Хрушчев блан Н. А. Булганиннинг Англияга қиладиган сафари муносабати блан ба'зи саволларга жавоб беришни сўради.

Қуйида «Таймс» газетасининг саволлари ва Н. А. Булганиннинг жавоблари босилади.

Савол: Англияга қилинадиган сафардан мақсад нима?

Жавоб: Н. С. Хрушчев ва мен Буюк Британия ҳукуматининг таклифига мувофиқ Англияга борамиз. Биз Англияда бўлган вақтимизда, аввало, ҳар иккала мамлакатимизни қизиқтираётган масалаларни муҳокама қилиш ниятидамиз. Англия ҳукумати блан қиладиган суҳбатларимиздан биз кутган натижалар қандай бўлиши устида ҳозирданоқ гапириб ўтирмасдан шуни айтиш мумкинки, турли мамлакатлардаги раҳбар давлат арбобларининг шахсий олақа боғлашлари қийин ва жанжалли масалалар юзасидан бир-бирларининг фикрини англашнинг самарали воситасидир. Масалан, Австрия масаласини ҳал этишда, СССРнинг Югославия блан дўстона алоқаларни қайтадан ўрнатишида, СССР блан Осиёдаги бирқанча мамлакатлар ўртасида бўлган дўстона муносабатларнинг ривожланишида ва бошқа кўп ҳолларда раҳбар давлат арбобларининг шахсий алоқалари қандай самарали роль ўйнаганлигини эслатиб ўтиш мумкин. Ҳозирги вақтдаги тажриба шуни кўрсатадики, музокаралар олиб бориш— халқаро майдондаги у ёки бу масалани ҳал этишнинг энг яхши воситасидир.

Савол: Бу сафарингиз халқаро кескинликни юмшатишга ёрдам бераоладими?

Жавоб: Биз шундай бўлади деб умид қиламиз ва Англияга қиладиган визитимизнинг халқаро кескинликни юмшатиш ишига ёрдам бериши учун бутун куч-ғайратимизни сарф қиламиз. Совет Иттифоқи ҳукумати ва халқлари шунга асосланадиларки, буюк давлатлар ўз муносабатларида ўзлари учун умумий бўлган манфаатларга амал қилишлари керак, уларнинг асосий интилиши янги урушга йўл қўймасликдан ва барча мамлакатлар ўртасида нормал, яхши муносабатлар ўрнатишдан иборат.

Агар биз шунга жавобан, кескинликни юмшатиш йўлидаги худди шундай интилишни кўрсак, у ҳолда бизнинг сафаримиз шубҳасиз ижобий натижалар беради.

Савол: Ҳиндистонга, Бирмага ва Афғонистонга борган вақтда қилинган баёнотлар блан Англияга нисбатан дўстлик ҳақида ҳозир айтилаётган гаплар ўртасида зиддият бор деган мулоҳазаларни чет элларда эшитиш мумкин. Сиз шу тўғрида ўз фикрингизни айтиб бермайсизми?

Жавоб: Совет Иттифоқи халқлар ўртасидаги яхши муносабатлар ва дўстлик бутун дун'ёда тинчликни сақлаш ҳамда мустаҳкамлашга олиб боради, деб ҳисоблаб, Англия, Франция, Америка Қўшма Штатлари блан муносабатларни янада яхшилашга ҳаракат қилмоқда. Тинчликни мустаҳкамлашдан эса инглизлар, французлар, американлилар, барча мамлакатларнинг халқлари совет кишиларидан камроқ манфаатдор эмаслар.

Барча мамлакатлар блан, шу жумладан, Англия блан дўстлик ва кенг миқ'ёсда ҳамжиҳатлик ўрнатиш сиёсати Совет Иттифоқи ташқи сиёсатининг мустаҳкам принципидир. Совет халқи инглиз халқини доим ҳурмат қилиб келди ва инглиз халқи блан дўстона муносабатларда бўлишни астойдил истайди. Совет давлат раҳбарларининг Ҳиндистонга, Бирмага ва Афғонистонга қилган визити вақтида қилинган баёнотлар СССР блан Англия ўртасида дўстона муносабатлар ўрнатишга қарши қаратилган эди, деб да'во қилиш — ҳақиқатни бузиб кўрсатиш бўлур эди.

Савол: Чет элларда Англияга қилинадиган сафардан мақсад — Англия блан Америка Қўшма Штатлари ўртасида рахна солишдан иборат, деган мулоҳазаларни эшитиш мумкин. Сиз шу тўғрида ўз фикрингизни айтиб бермайсизми?

Жавоб: Совет Иттифоқи бирор мамлакат блан яхши, дўстона муносабатлар ўрнатишни истаганида, бу мамлакатнинг бошқа бирор мамлакат блан дўстликдан воз кечишига муҳтож эмас. Бизнинг мамлакатимиз Англиянинг дўстлари блан ҳам дўст бўлишни истайди ва Англияни ўз дўстларидан маҳрум этишга бизнинг ҳечқандай эҳтиёжимиз йўқ.

Совет ҳукумати Англия блан, шунингдек Франция, АҚШ блан ва бошқа мамлакатлар блан дўстона муносабатлар ўрнатишга ҳаракат қилади. Ма'лумки, Совет ҳукумати тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш манфаатларини кўзда тутиб, барча мамлакатлар блан шундай муносабатлар ўрнатишга катта аҳамият бериб, Совет-Америка муносабатларини ҳам яхшилаш учун барча чораларни кўрмоқда. Совет халқи ҳам, америка халқи ҳам шуни хоҳлайди ва СССР блан АҚШ ўртасида яхши қўшничилик муносабатларини ўрнатиш мақсади йўлида бартараф қилиб бўлмайдиган сабаблар йўқ.

Савол: Англия блан СССР ўртасида савдо-сотиқни кенгайтириш учун қандай имкониятлар бор ва Англияга қилинадиган сафар бунга ёрдам беради, деб кутса бўладими? Савдо-сотиқни кенгайтириш ҳар иккала мамлакат учун фойдали бўлур эдими?

Жавоб: Мамлакатлар ўртасидаги бегоналикдан кўра, айниқса душманликдан кўра савдо-сотиқ қилиш яхшироқдир. СССР блан Англия ўртасида кенг савдо-сотиқ қилиш бошқа соҳаларда ҳам ҳамкорликни ривожлантиришнинг муҳим стимули бўлур эди.

Мамлакатларимиз ўртасида савдо-сотиқни кенгайтириш имкониятларига келганда шуни айтиш керакки, бу соҳада жуда қулай имкониятлар бор. Совет ҳукумати тенглик ва ўзаро манфаатдорлик асосида ҳозирги вақтда одатда экспорт қилинаётган товар турлари ҳисобига, шунингдек товарларнинг янги номенклатураси ҳисобига Англия блан Совет Иттифоқи ўртасидаги савдо-сотиқни анча кенгайтиришга тайёрдир. Агар бундай савдо-сотиқда биз томондан эмас, балки бошқалар томонидан жорий қилинган ва ўтмишнинг бема'ни анахронизми бўлган ҳархил чеклашлардан иборат ғовлар бартараф қилинган тақдирда бундай савдо-сотиқдан ўзаро кўриладиган манфаат ғоят катта бўлур эди. Савдо-сотиқнинг кенгайтирилиши ҳар иккала мамлакат халқларининг фаровонлигини оширишгагина эмас, балки сиёсий муҳитни ойдинлаштиришга ҳам шубҳасиз ёрдам берган бўлур эди.

Савол: Бош министр Иден визитнинг мақсадини: «жанжалли масалаларни муҳокама қилишдан, умумий тил топишга ҳаракат қилишдан» иборат деб белгилади. Сиз «умумий тил» топиш мумкин деб ҳисоблайсизми?

Жавоб: Бизга келганда шуни айтиш керакки, Совет ҳукумати ҳар иккала мамлакатни қизиқтираётган масалалар юзасидан бир-бирларининг фикрларини англашни ва ана шу масалалар устида қарашлар ва позицияларни яқинлаштиришни, мамлакатларимиз ўртасида ишонч муҳитини вужудга келтиришни ва бу блан СССР ҳамда Буюк Британия ўртасидаги муносабатларни янада яхшилашга ёрдам беришни истарди. Бу эса, Европада ва ер юзининг бошқа қисмларида тинчликни мустаҳкамлашга ёрдам берган бўлур эди. Учрашувнинг шундай натижалар бериши учун етарли даражада асослар бор ва ҳамма нарса ҳар иккала томоннинг ўзаро муҳокама қилинадиган масалалар устида позицияларни яқинлаштириш ва келиштириш йўлини топишга лозим даражада тайёр туришларига боғлиқ бўлади.

Бамаслаҳат бир фикрга келиш — ма'лум қийинчиликларни бартараф қилиш демакдир. Агар ҳар иккала томон давлатларнинг тинч-тотув бўлиб яшаш принципларини музокараларга асос қилиб оладиган бўлса ва тинчликни ҳамда барча халқларнинг хавфсизлигини та'минлаш ишида бир-бирларининг манфаатларини э'тиборга оладиган бўлса, у ҳолда биз қийинчиликларни ҳечқачон бартараф қилиб бўлмайдиган ғов деб ҳисоблаганимиз йўқ.

Савол: Британия раҳбарлари блан муҳокама қилиниши лозим бўлган асосий масалалар нимадан иборат?

Жавоб: Томонлар учрашув қатнашчилари илгари суришни истаган масалаларни муҳокама қиладилар. Совет ва инглиз давлат арбобларининг суҳбатларида қатнашмайдиган у ёки бу мамлакатга бевосита ёки бошқа йўллар блан зарар етказадиган масалалар қараб чиқилмайди деб ҳозирданоқ айтиб қўйиш мумкин. Даставвал, мамлакатларимиз ўртасида савдо-сотиқни ривожлантириш ва СССР блан Англия ўртасида ҳамкорликни кенгайтиришга доир масалаларни, шунингдек халқаро миқ'ёсдаги бошқа ба'зи проблемаларни муҳокама қилиш кўзда тутилади. Ана шу проблемаларнинг ҳал этилиши халқаро кескинликни янада юмшатишга ва умумий тинчликни мустаҳкамлашга ёрдам берган бўлур эди.

Тунис бейи Муҳаммад Ламин биринчининг СССР Олий Совети Президиуми Раиси К. Е. ВОРОШИЛОВГА телеграммаси

Туниснинг мустақиллиги муносабати блан Сиз Жаноб Олийлари табригини ва совет халқларининг табригини олиш блан жуда хурсанд бўлдим ва Сиз Жаноб Олийларидан, менинг самимий ташаккуримни ва Тунис халқининг миннатдорчилигини қабул қилишингизни сўрайман.

Тунис халқи Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи блан Тунис ўртасидаги муносабатларнинг дўстлик ва тинчлик муносабатлари бўлишини истайди.

Сиз Жаноб Олийларига бахт-саодат, совет халқларига эса гуллаб-яшнашни тилайман.

Швеция Бош Министри Т. Эрландер телеграммаси

СССР Министрлар Советининг Раиси Н. А. БУЛГАНИН

Жаноб Олийларига

Совет Иттифоқи территориясидан жўнаб кетаётиб, Сиз Министрлар Советининг Раиси жанобларидан Совет Иттифоқида ўтказган унутилмас кунларимиз учун Швеция ҳукумат делегацияси номидан самимий миннатдорчилигимизни қабул қилишингизни сўрайман. Мен аминманки, бизнинг визитимиз вақтида ўрнатилган шахсий алоқалар ҳамда Швеция ва Совет ҳукуматлари вакиллари ўртасида бўлиб ўтган дўстона фикр олишишлар мамлакатларимиз ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Таге ЭРЛАНДЕР.

Ленинград,
1956 йил, 11 апрель.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

«Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари» тўғрисида

Ўзбек орфографиясини такомиллаштириш мақсадида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми **қарор қилади:**

1. «Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари» тасдиқлансин.

2. «Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари» 1956 йил 1 майдан бошлаб жорий қилинсин.

3. Ўзбекистон ССР Министрлар Советига «Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари»нинг жорий қилиниши блан боғлиқ бўлган тадбирларни амалга ошириш топширилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ш. РАШИДОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Ж. ИЛҲОМОВА.

1956 йил, 4 апрель.
Тошкент шаҳри.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

СССР Олий Совети Президиуми СССР Министрлар Советининг тақдимига мувофиқ, СССР Кўмир саноати корхоналари қурилиши умумиттифоқ министрлигини СССР Кўмир саноати корхоналари қурилиши иттифоқ-республика министрлигига айлантирди ҳамда Украина ССР Кўмир саноати корхоналари қурилиши иттифоқ-республика министрлиги тузишни ҳамда унга корхона ва ташкилотларни СССР Министрлар Совети томонидан тасдиқланган рўйхатга мувофиқ топширишни зарур деб топди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг а'зоси, республика Олий Советининг депутати марҳум Ҳ. Ғ. Ғуломовнинг оиласига шахсий пенсия белгилашга қарор қилди. Марҳумнинг оиласига бирйўла бериладиган нафақа ҳам берилди. Ҳ. Ғ. Ғуломовни дафн этиш харажатлари давлат ҳисобига олинди.

Тошкент шаҳар ижроия комитетига Ҳ. Ғ. Ғуломовнинг қабри устига ёдгорлик ўрнатиш топширилди.

Қурувчи ёшларнинг Кремльда бўлиб ўтган Бутуниттифоқ кенгаши қатнашчиларининг МУРОЖААТИ

(БОШИ 1-НЧИ БЕТДА).

Ишлаб турган корхоналарда ғишт тайёрлашни кўпайтириш — муҳим ишдир. Шу сабабдан, барча ғишт заводларида ғишт пишириш мастери ўртоқ Дубановнинг методини кенг қўлланишга эришиш керак. Бу тадбир ғишт ишлаб чиқаришни қарийб икки баравар кўпайтириш имконини беради. Нижне-Котельск ва Никольск ғишт заводларининг илғор коллективлари печь канали ҳажмининг бир кубометридан 2.300 — 2.500 ғишт олишга муваффақ бўлдилар. Ёш ишчилар, ана шу илғор коллективларнинг тажрибаларидан фойдаланиб, ғишт заводларида меҳнатнинг бошқа илғор методларини ҳам жорий қилишда ташаббус кўрсатайлик.

Бизнинг Ватанимизда турли маҳаллий қурилиш материаллари запаслари битмас-туганмасдир. Қурилиш материаллари саноати корхоналарининг ёш ишчилари ва инженер-техник ходимлари қурилиш материалларининг сифатини яхшилаш, уларнинг таннархини камайтириш учун кураш олиб боришлари керак.

Ўртоқлар!

Қурувчининг касби — муҳим ва фахрли касбдир. Бу касб индустриал меҳнатнинг бир тури бўлиб қолди ва эндиликда юксак малака ҳамда кўп билимга эга бўлишни талаб этади. Шу сабабдан, ҳарбир ёш қурувчи ўз касбини мукаммал эгаллаши, кунт блан ўқиши керак. Ҳарбир ёш ишчининг яқин вақт ичида ўз малакасини камида 1—2 разряд оширишига эришайлик. Қурилишларда техника бурчаклари ва кабинетлари вужудга келтирайлик.

Бизда айрим ёш ишчиларнинг меҳнат ва ишлабчиқариш интизомини бузаётганлигини кўрсатадиган ҳоллар ҳам бор. Ёш қурувчиларнинг бир қисми қийинчиликларга дуч келганида, бу қийинчиликлар олдида чекинади ва корхонадан чиқиб кетади. Биз ўзимизни ишлабчиқаришда меҳнатга онгли муносабатда бўлиш руҳида тарбиялашимиз керак, ёш ишчилар қурилишга келганларида уларга нисбатан зўр э'тибор ва ғамхўрлик кўрсатилишига, уларнинг юқори малакали ишчи бўлиб етишишларига эришмоқ керак. Биз ёшларни умумий ётоқхоналарни обод қилиш учун ишга киришишга чақирамиз, ишни шундай ташкил қилиш керакки, умумий ётоқхоналарнинг ҳарбирида дам олиш, ўқиш ва маданий ҳордиқ чиқариш учун қулай шароит вужудга келтирилсин.

Йигит ва қизлар! Қурилишда, хусусан мамлакатнинг шарқий районларидаги қурилишда биз учун мароқли перспективалар очилмоқда. Дун'ёда энг йирик гидроэлектростанциялар, шахталар, янги заводлар, темир йўллар, МТС ва совхозларни барпо қилишда қатнашиш — ҳарбир йигит ва қиз учун буюк шараф ва фахрдир. Азиз дўстлар! Сизларни буюк қурилишларда кўриш блан қувонамиз ва сизларни қурувчиларнинг шонли оиласига қўшилишга чақирамиз.

Барча ёш қурувчилар, комсомоллар, йигит ва қизлар комсомол ташкилотларининг ишларини янада яхшилашдан манфаатдордирлар. Комсомол ташкилотлари ёшларнинг 1956 йил планини тўла ва ошириб бажариш учун ўтказаётган мусобақасига амалий бошчилик қилишлари, қурилиш ишларини индустрлаштириш ва механизациялаш учун, қурилишларнинг муддатларини қисқартириш учун, қурилиш ишларининг қимматини камайтириш ва сифатини яхшилаш учун курашни кучайтиришлари лозим. Улар ёш қурувчиларни ишга жойлаштириш ва тураржой блан та'минлаш масалалари блан анча яхшироқ ва активроқ шуғулланишлари, ёшларнинг малакасини ошириш, уларни тарбиялаш ва уларнинг маданий дам олиши тўғрисида кўпроқ ғамхўрлик қилишлари лозим.

Азиз дўстлар! Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг бутун фаолияти меҳнаткашларнинг турмуш даражасини оширишга, совет кишисининг доимо ўсиб бораётган талабларини қондиришга қаратилган.

Бутуниттифоқ кенгашига тўпланган комсомол ва ёшлар ёш қурувчиларнинг миллионли армияси номидан айтадики, биз Партия ва Ҳукуматнинг ғамхўрлигига жавобан капитал қурилиш вазифаларини, қурилиш индустриясини янада юксалтириш вазифаларини муваффақиятли бажариш учун куч ва ғайратимизни аямаймиз. Ёшларнинг қурилишлардаги меҳнати ҳозирги авлод учунгина эмас, балки келгусидаги авлодлар учун ҳам жуда катта аҳамиятга эгадир.

Дўстлар, янада зўр активлик блан, комсомолларга хос ғайрат ва шижоат блан ишга киришайлик.

Партия ва ҳукуматимиз Мурожаатига жавобан чигитни қисқа муддатда экиб олайлик!

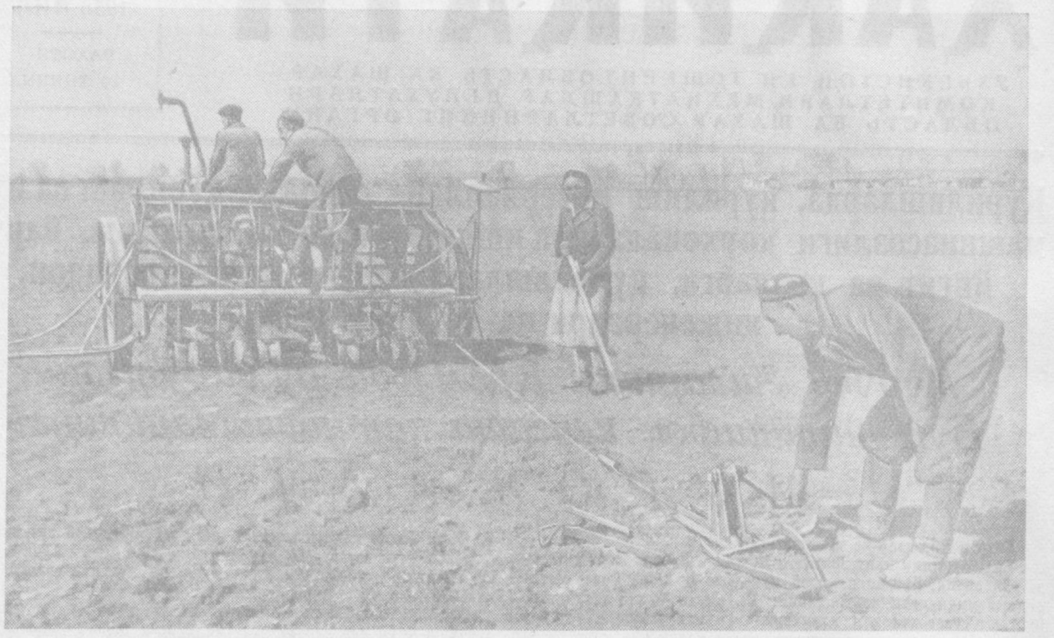

Октябрь районидаги Киров номли колхозда ўртоқ **Габбасов** бошлиқ агрегат а'золари чигит экишни тез ва сифатли қилиб ўтказмоқдалар. Улар ҳар куни 7 ўрнига 8 гектар ерга чигит экаётирлар. **Суратда:** агрегат а'золари колхознинг 5-нчи бригадасида 60×45 схемасида чигит экмоқдалар. **В. Сироткин ва И. Глауберзон фотоси.**

Қурувчи ёшларнинг Бутуниттифоқ кенгаши

10 апрельда Москвада, Катта Кремль саройида қурувчи ёшларнинг Бутуниттифоқ кенгаши очилди. Кенгаш ишида қурилишларда ва қурилиш саноати корхоналарида ўрнак кўрсатганлардан 1800 киши қатнашмоқда. Кенгашда ишларни бажарувчилар, қурилиш участкалари ва бошқармаларининг бошлиқлари, қурилиш трестларининг бошқарувчилари, министрликларнинг ва проект ташкилотларининг раҳбар ходимлари ҳам иштирок этмоқдалар.

ВЛКСМ Марказий Комитетининг секретари **А. Н. Шелепин** кенгашни очатуриб айтдики, бу кенгашнинг мақсади — тажрибани ўртоқлашиш, ишга халақит бераётган камчиликларни очиб ташлаш, КПСС XX с'ездининг Директиваларини муваффақият блан бажармоқ учун нималар қилиш зарурлигини айтишдан иборатдир.

Кенгаш қатнашчилари Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети Президиумини кенгаш фахрий президиумига сайлаш тўғрисидаги таклифни гулдурос қарсаклар блан кутиб олдилар.

Кенгаш муҳокамасига СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1956 — 1960 йилларга мўлжалланган олтинчи бешйиллик плани юзасидан КПСС XX с'ездининг Директивалари ва қурувчи ёшларнинг вазифалари тўғрисидаги бир масала қўйилди. Бу ҳақда доклад қилиш учун СССР Министрлар Совети Раисининг Ўринбосари **В. А. Кучеренкога** сўз берилди.

Докладчи СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1956 — 1960 йилларга мўлжалланган программасини амалга оширишда ёшларнинг қандай роль ўйнамоқлари лозимлиги тўғрисида гапиради. Қурилишда икки миллиондан кўпроқ қурувчи ёшлар, шу жумладан 380 мингга яқин комсомоллар ишламоқда. Кўпгина катта қурилишларда ёшлар ҳамма ишчиларнинг 60 — 70 процентини ташкил этади.

Ўртоқ Кучеренко қурилишни индустриялаш, темир-бетон ишлаб чиқаришни кўпайтириш масалаларига тўхталади. Мамлакатда йиғма темир-бетон конструкциялар ва детальлар ишлаб чиқарадиган 600 дан кўпроқ корхона қурилмоқда. Ёшлар, Ленинчи комсомол Партия ва Ҳукуматнинг чақириғини қизғин қувватлаб, янги заводлар қурилабошлаган дастлабки кунлардаёқ уларни комсомолнинг зарбдор қурилишлари деб э'лон қилдилар. Бу эса ғоят катта аҳамиятга эга бўлди. Ёшларнинг актив иштироки блан 1955 йилда 450 тадан кўпроқ ана шундай корхона ишга туширилди.

Докладда қурувчиларнинг меҳнат унумдорлигини оширишга катта э'тибор берилди.

Раислик қилувчи — ВЛКСМ Марказий Комитетининг секретари **В. И. Залужний** музокарада 1-нчи «Мосстрой»тресты комсомол-ёшлар бригадасининг бошлиғи ўртоқ **Затворницкийга** сўз беради. Шундан кейин Ленинградлаги 19-нчи қурилиш трестининг монтажчиси ўртоқ **Кретинин**, «Главкиевстрой» тресты башня кранининг машинисти ўртоқ **Алимова**, Минскдан қурилиш-монтаж бригадасининг бошлиғи ўртоқ **Дигилевич**, «Петропавловстрой» 4-нчи трести Кунаев қурилиш-монтаж бошқармасининг бригада бошлиғи ўртоқ **Тесля**, Иркутск область комсомол комитетининг секретари ўртоқ **Арбатский** ва бошқалар сўзга чиқдилар.

* * *

11 апрельда Москвада, Катта Кремль Саройида қурувчи ёшларнинг Бутуниттифоқ кенгаши ўз ишини давом эттирди.

Биринчи бўлиб сўзга чиққан Петрозаводск уй-жой қурилиши комбинатининг пилорамачиси ўртоқ **Зелинский** уй-жой қурилиш комбинатининг иши тўғрисида, ишлабчиқаришни механизациялашнинг илғор тажрибасини ўрганиш катта аҳамиятга эга эканлиги ҳақида гапирди.

СССР Кўмир саноати корхоналари қурилиши министри ўртоқ **Мельников** олтинчи бешйилликда шахта қурувчилари олдида турган вазифаларга тўхталиб ўтди. Янги қувватларни ишга солиш, қурилиш муддатларини қисқартиш ва қурилиш қимматини арзонлаштириш, шахталар, разрезлар, уй-жойлар, маданий-маиший об'ектлар қуриш сифатини яхшилаш, корхоналарни ишга тушириш тезлигини тахминан икки баравар ошириш керак. Бу вазифалар мавжуд техникадан тўла фойдаланиш ва янги техникани жорий қилиш, қурилишни индустрлаштириш, ишларнинг ташкил қилинишини анча яхшилаш, ишлабчиқариш новаторларининг тажрибасини кенг равишда ёйиш йўли блан ҳал этилиши лозим. Олтинчи бешйилликда мамлакатнинг ҳамма ҳавзаларида кўмир саноати корхоналари қурилишини зўр бериб ривожлантириш мўлжалланади.

Ўртоқ Мельников уқтириб ўтадики, шахта қурувчиларнинг деярлик ярмисини ишчи ёшлар ташкил этади. Ёшлар бригадаларга бошчилик қилмоқдалар, бошқа бирқанча раҳбар вазифаларда ишламоқдалар.

Қурилишларнинг раҳбарлари, дейди ўртоқ Мельников, бригадалар ва кишилар блан яхшироқ иш олиб боришлари, уларнинг овозига қулоқ солишлари, улар учун нормал ишлабчиқариш шароити яратиб беришлари лозим. Бу ишлар қилинаётган жойларда ишчилар нормаларини ошириб бажармоқдалар, яхши ишҳақи олмоқдалар, уларнинг иш унуми ошиб бормоқда, иш сифати яхшиланмоқда.

Эрталаб соат 11. **Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, М. А. Суслов, Н. С. Хрушчев, Л. И. Брежнев, Д. Т. Шепилов, Е. А. Фурцева** ўртоқлар президиумда пайдо бўладилар. Ёшлар уларни давомли, гулдурос қарсаклар блан кутиб оладилар. Ҳамма ўрнидан туради.

«Челябметаллургстрой»нинг ғишт терувчи-монтажчиси ўртоқ **Гулевский** сўзга чиқади. «Челябметаллургстрой» тресты Уралдаги энг катта трестлардан биридир. Ўтган йил унинг коллективи сезиларли муваффақиятларга эришди. Ферросплав заводида домна ва мартен печьлари, кокс батареяси, прокат стани, пўлат эритиш электр цехи ва бошқа бирқанча об'ектлар қурилди ва ишга туширилди. Металлурглар ва қурувчилар учун 55 минг квадрат метрга яқин уй-жой майдони қурилди.

Йиғма темирбетонни жорий қилмасдан ва ишларни механизациялаштирмасдан туриб, бу муваффақиятларга эришиш мумкин бўлмас эди, дейди нотиқ. Темирбетон бизнинг ишимизда асосларнинг асосидир.

«Югозападтрансстрой» трестининг (Киев) комсомол-ёшлар бригадаси бошлиғи ўртоқ **Сидлецкий** сўз олади. У айтадики, КПСС XX с'ездининг қарорларини бажаришдан мақсад — совет кишиларининг моддий фаровонлигини ва маданий савиясини янада юксалтиришдан иборатдир. Бундан бутун халқимиз ва айниқса ёшларимиз ғоят манфаатдордирлар. Шу сабабли ёшлардан бу вазифани бажаришда кўпроқ активлик кўрсатиш талаб қилинади.

Бу ерда Москвали ғишт терувчилар бригадасининг бошлиғи ўртоқ Затворницкий сўзга чиқиб, бизнинг бригадамизни социалистик мусобақага чақирди. Бу чақириқ қабул қилинади. Бригадамиз йиллик топшириқни Бутуниттифоқ қурувчилар куни— 12 августгача бажариш ва янги таклифларни жорий қилиш йўли блан йил давомида камида 20 минг сўм маблағни тежаш мажбуриятини олади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ **Н. С. Хрушчев** катта нутқ сўзлади. Кенгаш қатнашчилари уни самимий кутиб олдилар.

Трибунага Сталинградгидрострой электросваркачиларининг бригада бошлиғи ўртоқ **Голвацкий** чиқади. У бундай деди: КПСС XX с'езди Сталинград гидроузели қурувчилари олдига олтинчи бешйилликда электростанцияни қуриб битказишдан иборат катта ва мас'улиятли вазифа қўйди. Қурувчилар коллективи партия ва ҳукуматнинг топшириғини шараф блан бажариш учун қат'ий бел боғлади. Комсомол ва ёшлар олдинги сафларда бормоқдалар. Улар номидан мен Братск ГЭСининг қурувчи ёшларини социалистик мусобақага чақираман.

Қурилиш саноатини ривожлантиришда комсомоллар, совет ёшлари муҳим роль ўйнайдилар, чунки ҳамма қурувчиларнинг ярмидан кўпини йигит ва қизлар ташкил этмоқда, дейди ВЛКСМ Марказий Комитетининг секретари ўртоқ **Шелепин.** Ленинчи комсомолнинг чақириғи блан ватанпарвар ёшлардан 13 минг киши Куйбишев, Сталинград, Горький ГЭСларига ишга жўнаб кетди, 13 минг йигит ва қизлар темирбетон конструкциялари ва детальлари ишлаб чиқарадиган заводлар қурувчиларининг сафларига қўшилдилар, партиянинг чақириғи блан комсомол ва ёшлардан қарийб 100 минг киши қўриқ ва бўз ерлар ўзлаштирилаётган районларда қурилиш ишларида қатнашиш учун жўнаб кетди. Қурувчи ёшлар орасидан кўпгина ишлабчиқариш новаторлари, социалистик мусобақа илғорлари етишиб чиқди.

Ўртоқлар, бугун биз ҳаммамиз партия Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Никита Сергеевич Хрушчевнинг нутқини зўр э'тибор блан тингладик. Ўртоқ Хрушчев комсомол олдига, совет ёшларимиз олдига катта ва мас'улиятли вазифаларни қўйди. У комсомолнинг ишига, йигит ва қизларимизнинг ишига юксак баҳо берди. Бу берилган баҳо бизнинг зиммамизга кўп вазифаларни юклайди. Лекин ҳечқайсимиз мағрурланмаслигимиз керак, чунки бутун комсомолнинг, унинг раҳбар органларининг ишида, ВЛКСМ Марказий Комитетининг ишида ҳали кўпгина катта камчиликлар бор. ВЛКСМ Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган кейинги пленумида жумладан, ана шу камчиликлар тўғрисида гапирилди. Биз ҳаммамиз аминмизки, комсомоллар, барча ёшлар Никита Сергеевич Хрушчевнинг нутқини баланд руҳ блан қабул қиладилар, партиянинг, унинг ленинчи Марказий Комитетининг чақириғини қизғин ма'қуллайдилар, партия ва ҳукумат томонидан мамлакат олдига ва, жумладан, қурувчи ёшлар олдига қўйилган катта вазифаларни ҳал этишга большевикларча киришадилар. Партия ва ҳукуматнинг ёшларга қилаётган катта э'тибори ва ғамхўрлиги учун партия ва ҳукуматга сизнинг номингиздан, барча комсомоллар, мамлакатимизнинг ҳамма йигит ва қизлари номидан самимий ташаккур изҳор қилишга ва Советлар мамлакатининг ёшлари жонажон Коммунистик партия томонидан ўз олдиларига қўйилган ҳамма вазифаларни бажарадилар, деб партиямизнинг ленинчи Марказий Комитетига ва'да беришга рухсат этингиз.

Эрталабки мажлисда «Оренбургтрансстрой» трестининг мастери ўртоқ **Пашин**, Красноярск шаҳридаги 47-нчи трестнинг экскаваторчиси ўртоқ **Трубицин**, Куйбишев номидаги Ҳарбий-инженерлик академиясининг кафедра бошлиғи профессор **Скрамтаев** ва 20-нчи қурилиш трестининг (Ленинград) ғишт терувчиси ўртоқ **Иванов** ҳам сўзга чиқдилар.

Кечки мажлисда «Бакстрой» трестининг ғишт терувчиси ўртоқ **Сулаймонов** сўзга чиқди. У қурилиш материаллари блан та'минлаш масалаларига муфассал тўхталди. Жуда бой оҳак конларида ишлар яхши ташкил этилмаган. Озарбайжонда бутун Закавказье учун етарлик миқдорда кўп гипс запаслари бор, аммо гипс РСФСР дан ташиб келтирилмоқда. Ана шу ва қурилиш материаллари ишлаб чиқариш блан боғлиқ бўлган бошқа масалаларни ҳал этиш Қурилиш материаллари саноати министрлигининг аралашувини ва конкрет ёрдам кўрсатишини талаб қилади. Ўртоқ Сулаймонов қардош республикалар қурувчиларининг мусобақаси муҳим эканлигини уқтириб ўтди.

Кечки мажлисда Қурилиш ва йўл машинасозлиги министрининг ўринбосари ўртоқ **Ростоцкий**, шаҳар ва қишлоқ қурилиши ишчилари касаба союзи Марказий комитетининг раиси ўртоқ **Терентьев**, СССР Қурилиш министри ўртоқ **Дигай** ҳам сўзладилар.

Кенгаш қатнашчилари қурилишларда, қурилиш материаллари саноати, қурилиш ва йўл машинасозлиги корхоналарида ишлаётган комсомолларга, барча йигит ва қизларга, қурилишларнинг ёш архитекторлари, инженерлари ва техникларига қарата якдиллик блан мурожаат қабул қилдилар. (ТАСС).

Гектаридан 40 центнердан ҳосил олиш учун

Оққўрғон районининг «Ленинобод», Тельман номли, Ленин номли ва Куйбишев номли колхозларининг илғор бригадалари чигит экишни ҳартомонлама қизитиб юбордилар. Байрамолди социалистик мусобақасига қўшилган бу бригадаларнинг а'золари механизаторлар блан ҳамкорликда ишлаб, чигит экишни қисқа муддатда тугаллаш учун курашаётирлар.

«Ленинобод» колхозининг ўртоқ П. Газапов бошлиқ бригада а'золари 60Х60 схемасида ғўза ўстириладиган майдонларда чигит экишни тугалладилар. Улар шу кунларда 50Х50 сантиметр схемасида чигит экаётирлар. Бу бригада а'золари чигитни эрта ундириб олиш, шу блан бирга ғўза қатор ораларини ишлашни ҳам дарҳол бошлаб юборишга ҳозирлик кўрмоқдалар. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қишлоқ хўжалик меҳнаткашларига қарата Мурожаатини зўр қувонч блан кутиб олган бригада а'золари бу йил ҳар гектар ердан давлатга 40 центнердан пахта топширишга аҳд қилдилар.

Тельман номли колхознинг кекса пахтакори Мамaнота бошлиқ бригада а'золари 1950 йилдан бери пахтадан муттасил мўл ҳосил етиштириб келаётирлар. Бу бригада а'золари кекса пахтакорнинг тажрибаларидан фойдаланганликлари ҳолда бу йил чигит экишга айниқса пухта тайёрлик кўриб, шу кунларда чигит экишни кучайтириб юбордилар. Маманота ўз бригадаси а'золари блан маслаҳатлашиб, ер шароити ва бошқа имкониятларни ҳисобга олиб бу йил ҳар гектар ердан камида 50 центнердан ҳосил етиштиришга қарор қилди.

Куйбишев номли колхознинг ўртоқ Х. Умурзоқов бошлиқ комсомол-ёшлар бригадаси ҳам иш сур'атини кундан-кунга оширмоқдалар. Ленин номли колхознинг Қ. Сафаров бошлиқ бригада а'золари ҳам ўзларига қарашли 60 гектар майдонга чигит экишни 15 апрельгача тугаллаш учун курашмоқдалар.

А. САРИБОЕВ.

Чигит экиш 15 апрельгача тугалланади

Сирдар'ё районидаги Каганович номли колхознинг а'золари чигит экишни кучайтириб юбордилар. Бу йил колхозда чигит фақат 60Х60, 60Х45 ва 50Х50 схемасида экилади ва ғўза қатор оралари иккитомонлама ишланади. Бунинг учун колхозчилар ерни чигит экишга пухта тайёрладилар. 4 агрегатда ишлаш учун комсомол-ёшлардан 24 кишига прогрессив агротехника усули ўргатилди. Агрегат бошлиқлари ўз экипажлари а'золари блан бирнеча кунлаб амалий машғулот ўтказдилар. Уларнинг билим ва малакаларини такрор-такрор текшириб камчиликлари тузатилди.

Агрегатларнинг пухта тайёрланиши чигит экишни ғоят уюшқоқлик блан ўтказишга ёрдам бераётир. Ғ. Ҳакимов, Н. Худойқулов ўртоқлар бошлиқ агрегатнинг а'золари янги усулда чигит экишда айниқса намуна бўлмоқдалар. Улар чигит экишни 15 апрельгача тугаллаш ва чигитни биртекис ундириб олиш учун зарур бўлган ишларни дарҳол бошлаб юборишга қарор қилдилар.

Колхозда бу йил янгидан яна 50 гектар ер ўзлаштирилиб, пахта майдони 580 гектарга етказилди. Колхоз а'золари бу йил ҳар гектар ердан давлатга 26 центнердан пахта топшириш мажбуриятини олганлар.

Ж. ҲАКИМОВ,
Б. ТЕШАБОЕВ.

Эрйигит отанинг ташаббуси

Октябрь районидаги Охунбобоев номли колхознинг кекса а'зоси Эрйигит Маҳаммадаюпов 20 йил давомида бригадир, ҳосилот ҳамда мироблик вазифаларида ишлаб келди. Эрйигит ота сўнгги 2—3 йил ичида қарилиги туфайли колхозда ишламай, колхозчиларга ўзининг кўпйиллик деҳқончилик тажрибаларини ўргатиб, маслаҳатларини бериб турди.

Партия ва Ҳукуматимизнинг колхозчи деҳқонларга кўрсатаётган ғамхўрликларидан ғоят руҳланган Эрйигит ота колхоз правлениесига келиб, бу йил колхозда меҳнат қилиб, пахтадан мўл ҳосил етиштиришга аҳд қилганлигини ма'лум қилди. Колхоз правление а'золари Эрйигит отанинг бу ташаббусини қўллаб-қувватлаб, уни бригада бошлиғи қилиб тайинладилар.

Эрйигит ота бошлиқ бригада а'золари бу йил 54 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 35 центнердан ҳосил етиштириш мажбуриятини олдилар. Улар экин майдонлари баланд-паст бўлганлиги сабабли чигитни 60 сантиметр схемасида торқаторлаб экиб, иккитомонлама механизмлар блан ишлашни планлаштирдилар.

Ишнинг кўзини билган Эрйигит ота бошлиқ бригада а'золари чигит экиш кампаниясига тайёргарлик ишларини барвақт бошлаб юбориб, чигит экишга биринчилар қаторида киришдилар. Чигит экишда ўртоқ Абдуёқуб Шамсутдинов бошлиқ экипаж а'золари ташаббус кўрсатиб ишлаб, топшириқни 4 кунда тугаллашга эришдилар.

— Биз, — дейди Эрйигит ота, — бу йил чигит экишни ҳаммадан олдин тугалладик, бу илғорликни йилнинг охиригача сақлаб қолиш учун барча тадбирларни амалга оширамиз.

Д. СОДИҚОВ.

☆

ДАЛА ИШЛАРИ КУНДАЛИГИ

Чигитни тез ва сифатли экиб олайлик

Апрель ойининг дастлабки кунлариданоқ об-ҳаво жўнашиб кетиб чигит экиш учун энг қулай шароит яратилди. Областимизнинг барча район ва колхозларида чигитни оммавий равишда экиш бошланиб кетди. 5 апрельдан 10 апрельгача областимиз колхозларида пахта майдонларининг 15 процентдан кўпроғига чигит экилди. Янгийўл районида 12 апрельгача 45,5, Орджоникидзе ва Оққўрғон районларида 38 — 35 процентдан кўпроқ майдонга чигит экилди.

Аммо бошқа кўпгина районларда чигит экиш шундай сур'ат блан бормаётир. Масалан, Мирзачўл, Октябрь районларида шу муддатда 18 — 20 процентдан майдонга чигит экилди. Бошқача қилиб айтганда бу районларда кунига 2—3 процент майдонга чигит экилмоқда, холос.

Бу районларда чигит экиш сур'атининг пастлигига сабаб шуки, МТС ва колхозлар чигит экишга ўз вақтида пухта тайёргарлик кўрмадилар. Айниқса кўкламги ер ҳайдаш жуда кечиктириб юборилди. Масалан, Мирзачўл районида шу кунларда яна 1083 гектар, Октябрь районида 2908 гектар ер ҳайдалиши керак. Демак, бу районларда чигит экишни қизитиб юбориш ернинг ҳайдалишига боғлиқ бўлиб қолган.

Орджоникидзе районида чигитни квадрат-уялаб экиш плани 57,7 процент бажарилган бўлса, Пискент районида фақат 12,2 процентгина бажарилган. Бунинг сабаби шуки, бу райондаги МТСларнинг раҳбарлари чигитни квадрат-уялаб экиш учун техникани тайёрлашни ғоят кечиктириб юбордилар. Шу блан бирга янги усулда чигит экадиган кадрларни тайёрлаш ишига ғоят мас'улиятсизлик блан қарадилар, кадрлар тайёрлаш планини расмият учунгина бажариб, уларнинг тўла малакали бўлишини та'мин этмадилар.

Ҳозирги ғанимат кунлардан тўла фойдаланишимиз, тайёргарчилик ишларидаги кам-кўстларни тезда бартараф қилишимиз, айниқса ер ҳайдаш ишларини тезда тугаллаб, чигитни белгиланган муддатда сифатли қилиб, экиб олишимиз керак. Ана шундагина мўл ҳосил етиштириш масаласи ижобий ҳал этилади.

ОБЛАСТЬ РАЙОНЛАРИДА ЧИГИТ ВА МАККАЖЎХОРИ ЭКИШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 1956 ЙИЛ 12 АПРЕЛЬГАЧА БЎЛГАН

МА'ЛУМОТ

(процент ҳисоби блан)

Районлар	Чигит экиш	Шу жумладан квадрат-уялаб экиш	Маккажўхори экиш
Янгийўл	45,5	32,9	15,0
Оржоникидзе	38,0	54,7	12,5
Оққўрғон	35,9	17,6	20,2
Верхне-волинск	33,9	19,3	46,2
Гулистон	33,1	12,8	12,9
Боёвут	30,2	27,8	0,8
Юқоричирчиқ	30,0	7,1	2,5
Пискент	29,7	12,2	—
Ўртасарой	28,7	7,0	10,2
Чиноз	28,4	17,7	21,6
Бўка	27,9	21,8	0,6
Калинин	27,1	—	18,3
Сирдар'ё	26,1	17,9	22,8
Бекобод	24,3	11,4	16,5
Ўртачирчиқ	24,8	8,5	1,7
Мирзачўл	19,7	11,4	7,0
Октябрь	17,8	11,9	5,0
Оҳангарон	17,8	—	7,4
Бўстондиқ	7,2	10,8	5,1

ОБЛАСТЬ СОВХОЗЛАРИДА ЧИГИТ ВА МАККАЖЎХОРИ ЭКИШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 1956 ЙИЛ 12 АПРЕЛЬГАЧА БЎЛГАН

МА'ЛУМОТ

(процент ҳисоби блан)

Совхозлар	Чигит экиш	Шу жумладан квадрат-уялаб экиш	Маккажўхори экиш
2-нчи «Далварзин»	58,1	34,5	38,0
6-нчи «Кўкорол»	41,0	46,0	—
3-нчи «Боёвут»	39,5	69,5	—
1-нчи «Боёвут»	39,2	50,0	14,2
«Оққўрғон»	38,8	23,8	—
«Малик»	35,2	58,6	—
4-нчи «Боёвут»	31,8	12,5	—
«Ўзбекистон ССР бешйиллиги»	28,5	28,8	19,3
«Дружба»	25,7	—	—
1-нчи «Далварзин»	22,6	20,6	16,1
Булганин номли	18,3	—	—
Бушуев номли	12,1	—	—
«Фарҳод»	7,0	—	—
4-нчи «Вревский»	—	—	—

ЎЗБЕК ОРФОГРАФИЯСИНИНГ АСОСИЙ ҚОИДАЛАРИ

АЙРИМ ҲАРФЛАРНИНГ ИМЛОСИ

§ 1. *и* ҳарфи:

1) *бир, билим, билак, талак, билан, бироқ, сира, пировардида, сигир, пилик, тирик, тирак, чигит, йигит* каби сўзларда қисқа айтиладиган *и* унлиси ўрнида, *муҳит, лирика, коммунизм* каби сўзларда чўзиқроқ айтиладиган *и* унлиси ўрнида ёзилади;

2) *қир, қиз, биқин, ғишт, қизиқ, хирмон, хина, мих* каби сўзларда *қ, х, ғ* товушлари билан ёнма-ён келиб, қисқа ва қаттиқроқ айтиладиган *и* унлиси ўрнида, *посилка, вишка, виставка, вивеска* каби сўзларда русча *ы* унлиси ўрнида ёзилади.

§ 2. *у* ҳарфи:

1) *уч, тун, қуш, қурт* каби бир бўғинли сўзларда, *улуғ, учун, усул* каби икки бўғинли сўзларда қисқа айтиладиган *у* унлиси ўрнида, *коммуна, диктатура, куб, сурат* каби сўзларда чўзиқроқ айтиладиган *у* унлиси ўрнида ёзилади;

2) *қовун, совун, овул, мовут, совуқ, товуқ, қирғовул, товус, товуш, тарвуз, саксовул, тасаввур, қувур* каби сўзларнинг олдинги бўғинларида *о, а, у* унлиларидан бири бўлган ва шу унлидан сўнгги ёпиқ бўғиннинг бошида келган *в* товушидан кейинги *у* унлиси ўрнида ёзилади; аммо *чивин, тивит, ивит, чивиқ* каби сўзларда *и* унлисидан кейин келган *в* дан сўнг *и* ёзилади;

3) *улуш, буюк, буюм, юлдуз* каби ҳамда *ютуқ, учқун, турғун, бутун, юмуқ, тузум, уюм, турмуш, тугун, туркум, гумбур-гумбур, ғувур-ғувур* каби биринчи бўғинида *у* (ю) келган сўзларнинг иккинчи бўғинида, айтилишига мувофиқ, *у* (ю) ёзилади. (Қаранг: § 50.) Шунингдек *урғу, уйқу, туйғу* каби сўзларнинг иккинчи очиқ бўғинида *қ* ёки *ғ* товушларидан кейин ҳам *у* ёзилади.

Аммо *тулки, кулги, тушки* каби биринчи бўғинида *у* унлиси бўлган, шунингдек *бўри, ўқи, тўқи, ўтин, кўмир, бўлим* каби биринчи бўғинида *ў* унлиси келган сўзларнинг иккинчи бўғинида *и* ёзилади.

§ 3. *ў* ҳарфи:

ўт, ўқ, кўл каби бир бўғинли сўзларда, *ўтин, кўнгил, кўмир, тўқи, ўқи* каби кўп бўғинли сўзларнинг биринчи бўғинида ёзилади.

§ 4. *э* ҳарфи:

1) *элак, экин, эгар, экран, этак, экватор, элемент, энергия, эҳтимол, эҳтиром, эҳтиёж, эҳтиёт, эҳсон, эътиқод, эътироф* каби сўзларнинг бошида ёзилади;

2) *поэзия, поэма* каби сўзларнинг ўртасида, ўзича алоҳида бўғин ташкил қилганда; *дуэт, дуэль* каби сўзлар ичида бўғин бошида ёзилади.

§ 5. *о* ҳарфи:

1) *от, қор, бош, ош, нон* каби бир бўғинли сўзларда, *қарор, савол, анор, баҳор, наво, даво* каби сўзларнинг иккинчи бўғинида, *омон, қозон, бодом, доно, нодон, похол, сомон* каби сўзларнинг ҳар бир бўғинида ёзилади;

2) *очерк, тонна, орган, опера, нота, область* каби сўзларнинг урғули бўғинларида; *колхоз, совхоз, комсомол, колонна, автомат, обзор, мотор, ботаника* каби сўзларнинг урғусиз бўғинларида *а* га яқин талаффуз этиладиган товуш ўрнида; *редактор, директор, прожектор, трактор, трансформатор* каби сўзларнинг сўнгги бўғинида *и* га мойил айтиладиган товуш ўрнида ёзилади.

§ 6. *а* ҳарфи:

1) *тан, фан, ана, мана, дафтар, катта, маҳкам* каби сўзларда юмшоқ *а* унлиси ўрнида, *қалам, ғалаба, хабар, партия* сингари сўзларда қаттиқ *а* унлиси ўрнида ёзилади;

2) *март, май, зал* каби бир бўғинли сўзларда, *латин, август, авангард, завод* каби сўзларнинг биринчи бўғинида, хусусан *в* ундошидан олдин, *о* га мойилроқ айтиладиган товуш ўрнида ёзилади;

3) *муомала, музокара, муҳокама, муносабат, муболаға, мутолаа* каби сўзларнинг учинчи бўғинида *а* ёки *и* тарзида айтиладиган товуш ўрнида ёзилади.

§7. *социализм, диаметр, диаграмма, биография, пионер, идиома, идеология, геометрия, театр, теорема, аэродром, аэропорт, аэростат, кооператив, координация, қоида, доир, доира, оила, оид, доим, шоир, жамоа, жамоат, маориф, таом, таомил, мудофаа, матбаа* каби сўзларда унлилар ёнма-ён келади ва шундай ёзилади.

§ 8. *е* ҳарфи:

1) *ер, ем, етмиш, елка, объект, разъезд* каби сўзларда, сўз ёки бўғин бошида, *етим, елим* каби сўзларда айрим бўғинни ташкил этганда, шунингдек *правление, страхование* каби сўзларнинг охирида, унли товушдан кейин *йэ* (й+э) ўрнида ёзилади;

2) *кел, кет, кеч, бел, тер, беда, меҳмон, меҳнат, чеҳра, зеҳн, меҳр, истеҳком, телефон, театр, сеанс, адрес, телеграф, температура, делегат* каби сўзларда, ундошдан сўнг ёки икки ундош орасида, *э* тарзида айтиладиган унли товуш ўрнида ёзилади.

§ 9. *ё* ҳарфи:

1) *ёш, ёл, ёрдам, аёл, пиёз, ихтиёр, тайёр, заём, приёмник, подъёмник* каби сўзларда, сўз ёки бўғин бошида, *ёқа, ёки* каби сўзларда айрим бўғинни ташкил этганда *йо* (й+о) ўрнида ёзилади;

2) *зачёт, счёт, режиссёр, пулемёт, самолёт* каби сўзларда *о* тарзида айтиладиган унли товуш ўрнида ёзилади.

Аммо *район, майор, Нью-Йорк* каби сўзларда бўғин бошида *ё* эмас *йо* бирикмаси ёзилади.

§ 10. *ю* ҳарфи:

1) *юр, юз, юк, юлдуз, уюшма, буюрмоқ, союз, июль* каби сўзларда, сўз ёки бўғин бошида, *юрак, ютуқ, юбилей, юрист* каби сўзларда, айрим бўғинни ташкил этганда, *йу* (й+у) ўрнида ёзилади;

2) *бюджет, брошюра, эволюция, революция, резолюция* каби сўзларда *у* тарзида айтиладиган унли товуш ўрнида ёзилади.

§ 11. *я* ҳарфи:

1) *янги, яхши, жияк, суяк, январь, ноябрь* каби сўзларда, сўз ёки бўғин бошида, *ягона, яшил, туя, куя, судья* каби сўзларда, айрим бўғинни ташкил этганда *йа* (й+а) ўрнида ёзилади;

2) *отряд, разряд, октябрь, сентябрь, князь* каби сўзларда *а* тарзида айтиладиган унли товуш ўрнида ёзилади.

§ 12. 1) *китоб, мактаб, жавоб, тартиб, олиб, ёзиб, чиқиб, келиб, минглаб* каби сўзларнинг охирида *б* товуши жарангсизланиб *п* тарзида айтилса ҳам, аслига мувофиқ, *б* билан ёзилади;

2) *бундай, буюм, бурун, бўйин* каби баъзи сўзлар бошида *б* товуши *м* тарзида айтилса ҳам, *б* ёзилади.

§ 13. *товоқ, қовоқ, чивиқ, чивин* каби сўзларда, икки унли орасида *в* товуши баъзан *б* тарзида айтилса ҳам, *в* шаклида ёзилади.

§ 14. *фан, фасл, фарқ, улфат, сафар, фабрика, физика, фронт, саф, ҳарф, шараф, телеграф, телефон, физкультура, фотография, патефон* каби сўзларда *ф* товуши одатда *п* тарзида айтилса ҳам, *ф* ёзилади.

§ 15. *адад, мадад, обод, озод, савод, даромад, завод, шогирд, доклад, авлод* каби сўзларнинг охирида *д* товуши жарангсизланиб *т* айтилса ҳам, *д* ёзилади.

§ 16. *ж* ҳарфи:

1) *жон, жун, жаҳон, жимжима, жонажон, мажлис* каби сўзларда портловчи товуш ўрнида ёзилади;

2) *журнал, жюри, прожектор, гижда, мужда, аждар* каби сўзларда сирғалувчи товуш ўрнида ёзилади.

§17. *ц* ҳарфи:

цех, цирк, циркуль, цензура, цемент, цилиндр, центнер, революция, конституция, социализм, процент, процедура, процесс каби сўзларда ажратилмай айтиладиган *тс* товушлари бирикмаси ўрнида ёзилади.

§ 18. Русчада *щ* ҳарфи билан ишлатиладиган айрим сўзлар ўзбек имлосида *шч* бирикмаси орқали ёзилади: *мешчан, помешчик, Шчербаков, Шчедрин, обшчина, ямшчик* каби.

§ 19. *й* ҳарфи:

йил, йигит, йигирма, йўл, йўнғичқа, йўрға каби сўзларда *и* ва *ў* унлиларидан олдин, сўз бошида. *ой, сой, мой, жой, той, қий, кий, чий, кальций, натрий, критерий, сценарий, санаторий, байрам, қайроқ, лайлак, зийрак, бийрон, тийрак* каби сўзларда, сўз ва бўғин охирида, *Низомий, Лутфий, Навоий, Муқимий* каби адабий таҳаллусларнинг охирида, *сиёсий, ижтимоий, адабий, жузъий, маънавий, қабилавий* каби сифатларнинг охирида ёзилади.

§ 20. Сўз ўртасида келган *н* ундоши ўзидан кейинги лаб товуши *б, п* ёки *м* билан ёнма-ён келганда, *м* тарзида айтилса ҳам, ҳар вақт *н* шаклида ёзилади: *шанба, сунбул, манба, ёнбош, танбур, жонбоз, танбиҳ, ватанпарвар, айланма, сайланма, ёнма-ён, кўнмаслик* каби.

§ 21. Сўз ўртасида *н* ундоши билан *к, г, қ, ғ* товушларидан бири ёнма-ён келганда, *н* товуши *нг* тарзида айтилса ҳам, *н* ёзилади: *кўланка, тўнка, аланга, жингалак, анқов, чанқамоқ, ёнғоқ, қўнғироқ, қўнғиз, тўнғиз* каби.

§ 22. *нг* бирикмаси:

1) *онг, тонг, энг, кўнгил, манглай, танглай, тингламоқ, инграмоқ, жаранграмоқ, аранг, таранг, айтингиз* каби сўзларда ажратилмай айтиладиган бурун товуши ўрнида ёзилади;

2) *конгресс, тангенс, инглиз, танга* (пул) каби сўзларда ажратиб айтиладиган *н* ва *г* ўрнида ёзилади.

§ 23. *ҳ* ҳарфи:

ҳўл, ҳам, ҳамдам, ҳар, ҳандалак, ҳарбий, муҳаббат, маҳкам, суҳбат, раҳбар каби сўзларда бўғиз товуши ўрнида, *х* ҳарфи эса *хат, хабар, халқ, пахта* каби сўзларда чуқур тил орқа товуши ўрнида ёзилади.

§ 24. *дўст, гўшт, мушт, тўрт, Тошкент, артист, дарахт, рост, ғишт, паст, баланд, Самарқанд, хурсанд, писанд* каби сўзларда, сўз охирида ёнма-ён келган ундошларнинг охиргиси айтилмаса ҳам, ёзувда сақланади.

§ 25. *килограмм, киловатт, металл, прогресс, процесс* каби сўзларнинг охирида ёнма-ён келган ундошлардан бири айтилмаса ҳам, ёзувда сақланади.

Аммо бундай сўзлар охиридаги бир хил ундошлардан кейин, худди шу хил ундош билан бошланадиган қўшимча қўшилганда, сўз охирида қатор келган учта ундошдан бири ёзилмайди: *металлар* эмас *металлар, килограмми?* эмас *килограмми?* каби.

§ 26. 1) *синф, қисм, литр, ҳукм, сабр, метр, аср, ақл, ҳарф, пункт, танк, банк, факт, фаҳм, нашр, жакт, расм* каби сўзлар охиридаги икки ва ундан ортиқ ундош ёнма-ён ёзилади.

Аммо рус тилида охирида *с* ва *к* қатор келган *отпуск, киоск, диск, пропуск* каби сўзлардан кейин, ўзбек адабий талаффузига мувофиқ, бир *а* қўшиб ёзилади: *отпуска—отпускам, отпусканг, отпускаси, отпускани; киоска—киоскадан, киоскаси, киоскачиларнинг* каби;

2) *муҳаббат, лаббай, аппарат, дўппи, шиддат, содда, катта, етти, арра, парранда, иззат, жизза, тизза, миллат, миллион, ҳамма, ҳиммат, коммунист, грамматика, шинни, тонна, миннатдор, касса, комиссия, кисса, ҳисса, комиссар, пашша, якка, укки, чўққи, диққат* каби сўзларда ёнма-ён келган бир хил ундошлар ёзилади.

§ 27. *уч* ва *тўрт* сонларига *ала* қўшимчаси қўшилиб, жамловчи сон ясалганда *уч* сони икки *ч* билан *уччала* ва *тўрт* сони икки *т* билан *тўрттала* тарзида айтилади, лекин бу сўзлар бир *ч* ва бир *т* билан ёзилади: *учала — учаламиз, тўртала — тўрталамиз* каби. Аммо *бир* сонига *-та* қўшимчаси қўшилганда, бу сўз айтилишига мувофиқ, *битта* шаклида (икки *т* билан) ёзилади.

§ 28. *стол, шкаф, штаб, штурм, план, плакат, правление, трактор, трамвай, трест, справка, стрелка, структура* каби сўзларнинг бошида ва *абстракт, транспорт, институт, инспекция* каби сўзларда сўз ичида ёнма-ён келган икки ва ундан ортиқ ундош қатор ёзилади.

§ 29. Айириш белгиси (*ъ*):

1) Сўз ўртасида *е, ё, ю, я* ҳарфларидан олдин келиб, уларни аввалги ундошдан ажратиш учун ёзилади: *объект, субъект, съёмка, съезд, подъезд, разъезд, адъютант, конъюнктура* каби;

2) *билъакс, бидъат, журъат, санъат, суръат, масъул, қалъа* каби сўзларда *а, у* унлиларини олдинги ундошдан ажратиш учун ёзилади;

3) *даъво, таъна, таъмин, таъриф, таъсир, шеър, феъл, меъмор, эътиқод, эътибор, мўътабар, мўътадил, мўъжиза* каби сўзларда ундош товушдан олдин келган унлини чўзиқроқ айтиш учун ёзилади.

Аммо *дарё, дунё, бунёд, ҳадя, такя, афюн* каби сўзларда, *Мирюсуф, Матяқуб, Миряҳё* каби киши отларида, *боряпти, келяпти, ёзяпти* каби феълларда ва *жам, нав, тобе, толе, воқе* каби сўзлар охирида айириш белгиси ёзилмайди.

§ 30. Сўз ва бўғин охирида келган ундошнинг юмшоқ айтилишини билдириш учун юмшатиш белгиси (*ь*) ёзилади: *январь, артель, мебель, автомобиль, секретарь, большевик* каби.

Аммо охири юмшатиш белгиси билан тугаган сўзларга ҳар қандай қўшимча қўшилганда, юмшатиш белгиси (*ь*) ёзилмайди: *артель—артелимиз, артелчилик; январь—январи, январда; модель — модели, моделчи; секретарь—секретаримиз, секретарлари, секретарлик; мебель—мебелимиз, мебелга, мебелчилик* каби. Шунингдек *актуал* (масала), *коммунал* (хўжалик), *интернационал* (тарбия), *индивидуал* (масала), *социал* (ҳаёт), *территориал* (бўлиниш) каби сифатлар охирида ҳам юмшатиш белгиси ёзилмайди.

УЗАК-НЕГИЗ ВА ҚУШИМЧАЛАР ИМЛОСИ

§ 31. *ош—оша, бош—бошла, соғ—соғай, ёш—ёшла* каби сўзларда талаффузга кўра *о* ёки *ё* ёзилади. Аммо *сон, онг, ёш, от* каби бир бўғинли баъзи сўзларда, ясовчи қўшимчалар қўшилганда, *о* товуши *а* га, *ё* товуши *я* га айланади: *сон—сана, санамоқ, саноқ; онг—англа, англатмоқ, англашиладиган; ёш—яша, яшамоқ, яшасин; от—ата, атамоқ, аталади* каби.

§ 32. Унли *а* ёки *я* билан тугаган феъл негизларига *қ* ёки *в* қўшилганда, охирги *а* унлиси *о* га, *я* эса *ё* га айланади ва шундай ёзилади: *тара—тароқ, таров; тарқа—тарқоқ, тарқов; сўра—сўроқ, сўров; чанқа—чанқоқ, чанқов; бўя—бўёқ, бўёв; тая—таёқ, таёв; суя—суёв, суёвчи* каби.

§ 33. *тани, таши, ўқи, тўқи, қаши* каби феъл негизларига *в* қўшилганда охирги *и* товуши *у* га айланади ва шундай ёзилади: *тани—танув, таши—ташув, ўқи—ўқув, тўқи—тўқув, қаши—қашув* каби. (Қаранг: § 41.)

§ 34. *боғ, тоғ, ёғ, чўғ, соғ, туғ, оғ, барг, тег, эг, туг* каби *ғ* ёки *г*, *қишлоқ, ўртоқ, ётоқ, ўроқ, чиқ, қоқ, этак, терак, элак, ўрдак, челак, тўк, чўк* каби *қ* ёки *к* билан тугаган сўзларга *г* товуши билан бошланган қўшимчалар қўшилганда сўз охири ва қўшимча бошидаги ундошлар, айтилишига мувофиқ, қуйидагича ёзилади: *боққа, тоққа, ёққа, чўққа, соққан, туққан, оққан, баркка, теккан, эккач, туккунча, қишлоққача, ўртоққа, ётоққа, ўроққа, чиққан, қоққан, этакка, теракка, элакка, ўрдакка, челакка, тўккин, чўккач, сариққина, кичиккина, чиққиси* каби.

Аммо *г* билан тугаган баъзи сўзлар, киши отлари ва географик номлар *г* билан ёзила беради: *педагог — педагогга, митинг—митингга, Лафарг — Лафаргга, Люксембург — Люксембургга, Петербург — Петербургга, Оренбург — Оренбургга, Кривой-Рог —Кривой-Роггача* каби.

§ 35. *қишлоқ, ўртоқ, истак, тилак, станок, гудок, график* каби *қ* ёки *к* ундоши билан тугаган кўп бўғинли сўзларга эгалик қўшимчаси қўшилганда *қ* товуши *ғ*, *к* товуши *г* тарзида айтилади ва шундай ёзилади: *қишлоғи, ўртоғимиз, истагингиз, тилагига, станогимиз, графигидан, гудоги* каби. Шунингдек бир бўғинли *ёқ, йўқ* сўзларининг охиридаги *қ* товуши *ғ* га айланади: *ёқ—ёғи* (бир ёғидан), *йўқ—йўғи* (бори-йўғи) каби.

Аммо *ток, чек, ўқ, нок, кўк, цирк, шарқ, фарқ, уфқ* каби бир бўғинли; *иштирок, иттифоқ, иштиёқ, ташвиқ, фироқ, нифоқ* каби кўп бўғинли баъзи сўзларнинг охиридаги *к, қ* ундошлари эгалик қўшимчалари қўшилганда ҳам ўзгармайди, ўз ҳолича ёзилади: *ток—токи, фарқ—фарқи, иштирок—иштироки, иттифоқ—иттифоқи, татбиқ—татбиқи, тасдиқ—тасдиқи* каби.

§ 36. *оғиз, қорин, ўрин, сингил, кўнгил, бурун* каби кейинги ёпиқ бўғинида *и* ёки *у* унлиси бўлган баъзи бир сўзлар эгалик қўшимчалари билан турланганда, охирги бўғинидаги *и* ёки *у* унлиси айтилмайди ва ёзилмайди: *оғиз—оғзим, оғзинг, оғзимиз, оғзингиз; ўғил—ўғлим, ўғлинг, ўғли, ўғлимиз, ўғлингиз; бурун—бурним, бурнинг, бурни, бурнингиз, бурнимиз* каби.

§ 37. *улуғ, икки, етти, олти, оғиз, ўрин* каби кейинги бўғинида *и* ёки *у* унлиси бўлган баъзи сўзларга *а* ёки *о* билан бошланган қўшимча қўшилиб, янги сўзлар ясалганда охирги бўғиндаги *и* ёки *у* унлиси айтилмайди ва ёзилмайди: *улуғ—улғаймоқ, сариғ—сарғаймоқ, оғиз—оғзаки, ўрин—ўрнатмоқ, икки—икков, олти—олтов, етти—еттов* каби.

§ 38. *мен, сен* олмошларига *-нинг, -ни, -ники* қўшимчалари қўшилганда, бир *н* ундоши айтилмайди ва шунга мувофиқ ёзилмайди: *меннинг* эмас *менинг, менни* эмас *мени, сенники* эмас *сеники* каби.

§ 39. *у, бу, шу* олмошларига *-да, -дан, -дай, -га, -ча* қўшимчалари қўшилганда, айтилишига мувофиқ, бир *н* орттириб ёзилади: *уга* эмас *унга, будан* эмас *бундан, шуга* эмас *шунга, шудай* эмас *шундай, шуча* эмас *шунча* каби.

§ 40. *исимоқ, ачимоқ, қотмоқ* каби феъллардан сифат ясалганда, баъзан ўзакдаги *с, ч* ва *т* ундоши такрорланади ва шунга мувофиқ ёзилади: *исимоқ—иссиқ, ачимоқ—аччиқ, қотмоқ—қаттиқ* каби. Шунингдек *фан* сўзига *-ий* қўшиб ясалган сифат ҳам икки *н* билан ёзилади: *фанний*.

§ 41. *ёз, кел, тер, кузат, келтир* каби ундош билан тугаган феъл ўзак-негизларига *-ув+-чи, -ув+-чилик, -ув+-чан* қўшимчалари қўшилиб янги сўз ясалганда, бу қўшимчалар *-увчи, -увчилик, -увчан* шаклида *в* билан ёзилади: *ёз—ёзувчи, ёзувчилик, кел—келувчи, тер—терувчи, кузат—кузатувчилик, келтир—келтирувчи, кул—кулувчи, кулувчан* каби. (Қаранг: § 33.)

§ 42. Феълларда орттирма даража ясовчи *-дир* қўшимчаси жарангсиз ундош товушлар билан тугаган сўзларда, шунингдек жарангли ундош билан тугаган кўп бўғинли сўзларда *-тир* шаклида ёзилади: *эшиттирмоқ, топтирмоқ, бостирмоқ, эктирмоқ, уқтирмоқ; чўмилтирмоқ, севинтирмоқ, кўкартирмоқ, кучайтирмоқ* каби. Аммо *кел* сўзидан бошқа жарангли товуш билан тугаган бир бўғинли сўзлардан кейин *-дир* шаклида ёзилади: *билдирмоқ, томдирмоқ, тердирмоқ, олдирмоқ, ёздирмоқ, ёндирмоқ, куйдирмоқ, қиздирмоқ* каби.

§ 43. Ундош *г* билан бошланадиган *-гир, -гин, -гиз, -газ* каби қўшимчалар жарангсиз товушлар билан тугаган сўзларга қўшилганда, *-кир, -қир: ўткир, чопқир* каби; *-кин, -қин: кескин, тошқин* каби; *-киз, қиз: еткизмоқ, ётқизмоқ* каби; *-каз, -қаз: ўтказмоқ, ютқазмоқ* каби шаклларда ёзилади. Жарангли товушлар билан тугаган сўзлардан кейин *г* ёки *ғ* билан ёзилади: *сезгир, олғир, қизғин, юргизмоқ, тўлғизмоқ, қўргазмоқ* каби.

§ 44. Мақсад равишдоши қўшимчалари, айтилишига мувофиқ, *-гани, -кани, -қани* шаклларида *н* билан ёзилади: *ўқигани, ёзгани, эккани, боққани, соққани* каби. Шунингдек буйруқ феъли маъносини кучайтириш учун ишлатиладиган *-гин, -кин, -қин* қўшимчалари ҳам *н* билан ёзилади: *боргин, кўргин, чеккин, чиққин каби.* Аммо эски стилдаги бадиий асарларда бу хил қўшимчалар *л* билан ҳам ёзила беради.

§ 45. *ўқибман, ўқибсан, ўқибди, ўқибмиз, ўқибсиз, ўқибдилар; борибман, борибсан, борибди, борибмиз, борибсиз, борибдилар* каби феълларда шахс қўшимчаларидан олдин келган *б* ундоши *п* тарзида айтилса ҳам, бу хил феъллар ҳар вақт *б* билан ёзилади.

§ 46. Иш-ҳаракатнинг келаси замонда бажарилишини билдирувчи *-ар* қўшимчаси асосан шу хилда *-ар* шаклида ёзилади: *борар, келар, келтирар* каби. Шу билан бирга баъзан *-ур* шаклида ҳам ёзилади: *борур, бўлур, келтирур* каби.

§ 47. Арабча рақамлардан сўнг *-нчи* қўшимчаси ўрнига фақат дефис (-) ёзилади: *5-модда, 7-синф, 9-том* каби. Аммо йил ва ойларни кўрсатувчи арабча рақамлардан кейин: *1956 йил, 22 сентябрь*, шунингдек, рим рақамларидан сўнг: *XX аср, XV том, X синф* каби ҳеч нарса ёзилмайди.

§ 48. Сифат ва отларни бир-биридан фарқ қилиш учун ишлатиладиган *-ли* ва *-лик* қўшимчалари қуйидаги ўринларда ёзилади:

1) *-ли* қўшимчаси эгаликни билдирганда: *ақлли, адабли, мевали, унумли;* феълдан ясалган сифатларда: *етарли, айтарли, қизиқарли, қониқарли* каби;

2) *-лик* қўшимчаси белги отларида: *ёшлик, қарилик, катталик, оналик, болалик, яхшилик, гўзаллик* каби; вақтга муносабатни билдирганда: *беш йиллик, уч йиллик, икки ойлик, ўн ойлик, етти кунлик, шанбалик, якшанбалик* каби; ўринга муносабатни билдирганда (кичик ҳарф билан): *москвалик, ленинградлик, тошкентлик, самарқандлик, марғилонлик, андижонлик, қўқонлик, урганчлик, хивалик, бухоролик, каттақўрғонлик* каби; хослик, мўлжал ва ўлчов маъноларини билдирганда: *кўйлаклик* (шойи), *кўрпалик* (сатин), *беш юз граммлик* (тош), *йигирма беш сўмлик* (пул) каби.

§ 49. Фамилияни билдирувчи қўшимчалар ундош билан тугаган киши отларига *-ов, -ова* шаклида: *Содиқов, Содиқова; Каримов, Каримова* каби; унли билан тугаган отларга эса *-ев, -ева* шаклида: *Хайруллаев, Хайруллаева; Алиев, Алиева* каби қўшиб ёзилади.

Киши отлари *й* билан тугаганда унга унлидан кейин келадиган фамилия қўшимчалари қўшилиб, от охиридаги *й* тушириб ёзилади: *Турғунбой—Турғунбоев, Турғунбоева; Николай — Николаев, Николаева* каби.

§ 50. Составида *и* унлиси бўлган қуйидаги қўшимчалар ўзак ва негизларда, *у* ёки *ю* унлиси бўлишидан қатъи назар, ҳар вақт *и* билан ёзилади:

1) от тўпидаги сўзларни ясовчи ва турловчилар: *-чи, -истон, -ги, -ли, -лик, -лиқ, -сиз, -инчи, -нинг, -ни, -им, -инг, -и, -имиз, -ингиз;*

2) феъл даражаларини ясовчи ва феъл тусловчилар: *-ин, -ил, -иш, -ир, -дир, -тир, -гиз, -киз -ғиз, -қиз; -гин, -кин, -ғин, -дим, -динг, -дик, -ди, -нгиз* каби.

Аммо қуйидаги каби сўзларнинг биринчи бўғинида *у* (ю) унлисининг келишига қараб, иккинчи бўғинида ҳам *у* (ю) ёзилади: *унутмоқ, тушунмоқ, суғурмоқ, югурмоқ, буюрмоқ, супурмоқ* каби. (Қаранг: § 2.)

§ 51. Аслида *б* товуши билан бошланадиган *боз, бон* сўзлари, ҳозирги талаффузда баъзан *воз, вон* шаклида *в* билан айтилса ҳам, *б* билан ёзилади: *сарбоз, қоғозбозлик, аризабоз, дорбоз, ишқибоз, каптарбоз, майнабозчилик, масхарабоз, дарвозабон, тарозибон, жонбоз, боғбон* каби.

Аммо *бачча* элементи ҳозирги талаффузга мувофиқ ҳар вақт *вачча* шаклида ёзилади: *амакивачча, холавачча, аммавачча, қозивачча, муллавачча* каби.

§ 52. Сўз олдида келадиган *бе-, ба-, бар-, бо-, но-* ўзидан кейин келган сўзга ҳар вақт қўшиб ёзилади: *бепул, бечиқим, бехархаша, бегуноҳ; бадавлат, бамаслаҳат, баҳамжиҳат, бамисоли; баркамол, барқарор, бартараф; бовужуд, боадаб; ноҳақ, ножўя, номаълум, нотўғри, ножинс* каби.

§ 53. *-банд, -бин, -боп, -бон, -боз, -вачча, -гўй, -дўст, -дўз, -манд, -намо, -нома, -параст, -парвар, -паз, -хўр, -симон, -фуруш, -хона, -шунос, хуш-, ҳам-, сер-, кам-* каби элементлар ўзак-негизларга қўшиб ёзилади: *занжирбанд, дарвозабон, дорбоз, томошабин, калтабин, оммабоп, насиҳатгўй, меҳмондўст, этикдўз, ҳунарманд, камнамо, шартнома, амалпараст, халқпарвар, ошпаз, порахўр, шарсимон, мевафуруш, ишхона, тилшунос, хушмуомала, ҳамсуҳбат, серғайрат, камгап* каби.

§ 54. *-ми, -оқ, -ёқ, -гина, -кина, -қина* каби юкламалар ўзидан олдин келган сўзларга ҳар вақт қўшиб ёзилади: *келдими?, борми?, йўқми?, ишдами?, мактабингизникими?, келибоқ, кўрибоқ, ўзиёқ, сўзиёқ, менгина, сенгина* каби.

Аммо *-чи, -да, -а, -я, -ю, -ку, -э* юкламалари дефис билан ажратиб ёзилади: *сен-чи?, ўзинг-чи?, борасан-да, ўзинг-а?, борасан-а?, ўзи-я?, энди-я?, борди-ю, келди-ю, айтдим-ку, эшитдинг-ку, бор-э, қўй-э* каби. Шунингдек *билан, учун* сўзлари қисқартилган ҳолда *-ла, -чун* шаклида ишлатилганда ўзидан олдин келган сўзлардан дефис билан ажратиб ёзилади: *сен-ла, қалам-ла, сен-чун, ўзинг-чун* каби.

§ 55. Бош қисмини такрорлаш йўли билан ясалган орттирма сифатлар дефис билан ёзилади: *қип-қизил, сап-сариқ, қоп-қора, яп-япалоқ, юм-юмалоқ, ям-яшил, соппа-соғ, тўппа-тўғри* каби. Аммо *оппоқ* ва *жимжит* сўзлари дефиссиз қўшиб ёзилади.

ҚУШМА СУЗ ВА СУЗ БИРИКМАЛАРИ ИМЛОСИ

§ 56. Қўшма сўзларнинг қуйидаги типлари қўшиб ёзилади:

1) бир тушунчани ифодаловчи ва бир бош урғу билан айтиладиган қўшма отлар: *ишбай томорқа, сихмола, кўзойнак, қўлқоп, белбоғ, ойболта, билагузук, гулраъно, гулбеор, эчкемар, бойқуш, бойўғли, оққуш, тошбақа, кўккарға, олатўғаноқ, қорашақшақ, гултожихўроз, карнайгул, бақатерак, каттақўрғон* (узум тури), *ўқилон, маккажўхори, ошқозон, кўричак, кўкйўтал, шолипоя, бедапоя, асалари, асаларичилик, қоракўлчилик* каби;

2) иккинчи компонентига сифатдош формаси *ар* қўшилиб келган қўшма сўзлар: *отбоқар, молбоқар, бешиктерватар, ўринбосар, тезоқар, эртапишар, эрксевар, тинчликсевар* каби;

3) иккинчи қисми турдош отлардан бўлган географик номлар: *Сирдарё, Қорасув, Олтинкўл, Олтиариқ, Кўкабулоқ, Жалақудуқ, Мирзачўл, Каттақўрғон, Яккабоғ, Ҳамзаобод, Янгибозор, Қўшкўприк, Уртаовул, Қорасарой* каби;

4) таркибида *аро, умум, бутун* сўзларидан бири бўлган қўшма сўзлар: *ўзаро, халқаро, оламаро, районлараро, умумшаҳар, умумхалқ, умуммиллат, бутуниттифоқ* каби.

Аммо *Умум Европа, Бутун Россия* каби иккинчи компоненти атоқли отдан иборат бўлган сўзлар ажратиб ёзилади.

§ 57. Қўшма сўзларнинг қуйидаги типлари дефис билан ёзилади:

(ДАВОМИ 4-НЧИ БЕТДА).

ЎЗБЕК ОРФОГРАФИЯСИНИНГ АСОСИЙ ҚОИДАЛАРИ

(БОШИ 3-НЧИ БЕТДА).

1) жуфт сўзлар: *қоп-қоп, бир-бир, чопа-чопа, айрим-айрим, бориб-бориб, дон-дун, оз-моз, сал-пал, нон-пон, майда-чуйда, ора-сира, қасир-қусур, тақ-туқ, кўпдан-кўп, юзма-юз, йилдан-йилга, ҳақ-ноҳақ, бўлар-бўлмас, тун-кун, эрта-кеч, катта-кичик, озми-кўпми, бозор-ўчар, икир-чикир, ажи-бужи, кўча-кўй; куч-қувват, аста-секин, маданий-маиший, тиниб-тинчиб, уч-тўрт* (3-4), *йигирма-ўттиз* (20-30); *биласан-оласан, айтасан-қўясан; сигир-бузоқ, қозон-товоқ* каби.

Эслатма. Бундай жуфт сўзларда у (ю) боғловчиси келганда дефис ёзилмайди: *еру осмон, ору номус, туну кун, кечаю кундуз, ёшу қари, қўю қўзи* каби.

2) *инженер-конструктор, чанглагич-пуркагич, грамм-атом, грамм-молекула, киловатт-соат* каби;

3) амал-унвон билдирувчи *вице-, экс-, унтер-* элементлари билан келган сўзлар: *вице-президент, экс-чемпион, унтер-офицер* каби.

§ 58. Қуйидаги сўзлар ажратиб ёзилади:

1) таркибида қариндошлик, лақаб, касб ва бошқа хил маънодаги изоҳловчилари бўлган қўшма сўзлар: *Карим ака, Саври хола, Исмоил қассоб, Жўра темирчи, Абдуқодир найчи, Шораҳим ҳофиз, Аҳмаджон қўшнайчи, Ислом шоир, Азим кулол, Тожибой карнайчи* каби;

2) сифат ва атоқли отлардан тузилган географик номлар: *Юқори Чирчиқ, Қуйи Чирчиқ, Ўрта Чирчиқ, Ўрта Осиё, Шимолий Кавказ, Жанубий Украина, Ғарбий Европа, Кўҳна Урганч* каби;

3) икки отдан тузилган сифатлар: *дутор бўйин* (от), *ҳаво ранг* (гилам), *бодом қовоқ* (қиз), *қўй кўз* (бола), *ғўза пўчоқ* (рўмол) каби;

4) сифатнинг олдига айрим сўз келтириш йўли билан ясалган қўшма сифатлар: *оч пушти, тўқ қизил, тим қора, ним пушти, лиқ тўла, жиққа ҳўл, ланг очиқ* каби;

5) сон ва сифатдан ясалган сифатлар: *уч элементли, уч лампали, бир жинсли, икки хонали, олти бурчакли* каби;

6) икки-уч сифатдан ясалган сифатлар: *қизил байроқли, очиқ юзли, юқори мартабали, қўш отли, кам ерли, тенг томонли, тўқ қизил рангли* каби;

7) изофали сўзлар: *нуқтаи назар, таржимаи ҳол, ойнаи жаҳон, дарди бедаво, чўли азим, қатъи назар* каби;

8) таркибли сонлар составидаги сўзлар: *ўн бир, ўн иккинчи, ўн уч, ўн тўрт, ўн бешинчи, ўн тўққиз, йигирма бир, ўттиз саккиз, бир минг тўққиз юз эллик олти* каби;

9) каср сонлар составидаги сўзлар: *тўртдан бир* ($\frac{1}{4}$); *учдан икки* ($\frac{2}{3}$) каби;

10) равишдош билан бирор феълнинг бирикишидан ясалган қўшма феъллар: *кўра бошлади, ёза бошлади, бора қол, ишлай бошлади, ишлай олади, ўқиб чиқ, кўриб чиқди, айтиб юборди* каби.

Аммо биринчи қисми *а* билан тугаган ва иккинчи қисми *о* билан бошланган феъллар, *а* унлиси тушиб қолганда, қўшиб ёзилади: *боролади, келолмайди, ёзолмайди, кўролмайди* каби;

11) *эди, экан, эмиш, эмас* каби кўмакчи феъллар билан ясалган қўшма феъллар: *борган эди, борган экан, борган эмиш, борган эмас* каби.

Аммо бундай қўшма феълларнинг иккинчи қисми бошидаги *э* унлиси тушиб қолганда ҳар иккала қисми қўшиб ёзилади: *борарди, бораркан, борармиш, борганмас* каби;

12) бирикмалик хусусиятини сақлаган сўзлар: *Совет Армияси, қишлоқ хўжалик, байрам олди, май олди, сайлов олди, тил олди, тил орқа, иш ҳақи, иш куни, сўз боши, темир йўлчи, темир йўл, тош йўл, осма кўприк* каби;

13) от, сифат, сон, олмош ва равишдан олдин келадиган *ҳар, ҳеч, ҳамма, баъзи, ғайри, бир* каби қисмлар: *ҳар вақт, ҳар замон, ҳар қачон, ҳар бир, ҳар доим, ҳар сафар, ҳар маҳал, ҳар кун, ҳар он, ҳеч бир, ҳеч қандай, ҳеч ким, ҳеч нарса, ҳеч нима, ҳеч вақт, ҳеч қачон, ҳамма вақт, баъзи бир, ғайри табиий, бир неча, бир йўла* каби. Шунингдек *у ерда, бу ерда, шу ерда; у ёқдан, бу ёқдан, шу ёқдан* каби бирикмалар.

Аммо *биратўла, бирваракайига* сўзлари, шунингдек *алла, қай* элементлари билан келган сўзлар қўшиб ёзилади: *аллаким, аллақандай, қайбир, қайвақт* каби;

14) иккинчи қисми *е, ё, ю, я* билан бошланган сўзлар: *кўп ер, оз ер, кам ерли, муз ёрар, иш ёқмас, қўл ёзма, шер юрак, Умум Европа* каби.

БЎҒИН КЎЧИРИЛИШИ

§ 59. Ёзувда сўз бир йўлга сиғмай қолганда бошқа йўлга унинг бўғини кўчирилади: *ба-ланд, тан-га, синг-лим, консти-туция* ёки *конститу-ция, транс-форматор* ёки *трансфор-матор* ёхуд *трансформа-тор* каби.

Аммо сўзнинг бош ёки охирги бўғини бир унлидан иборат бўлса, бу унли олдинги йўлда қолдирилмайди ёки кейинги йўлга кўчирилмайди. Бу хил бўғинлар олдинги ёки кейинги бўғинга қўшиб кўчирилади: *о-паси* эмас *опа-си*, *у-дарник* эмас *удар-ник*, *мудофа-а* эмас *мудо-фаа*, *манба-и* эмас *ман-баи*, *конституци-я* эмас *конститу-ция* каби.

§ 60. Ажратилмай айтиладиган бир товушни кўрсатувчи *нг* ва *шч* ҳарфлари ажратилмай кўчирилади: *си-нгил, кў-нгил, сўнг-ра, тонг-да, ме-шчан, поме-шчик, об-шчина, ям-шчик* каби.

§ 61. Айириш, юмшатиш белгилари бўлган сўзларнинг бўғинлари кейинги йўлга кўчирилганда бу белгилар биринчи йўлда қолдирилади: *подъ-езд, разъ-езд, даъ-во, суръ-ат, суль-фат* каби.

§ 62. Сўзларнинг биринчи ҳарфларидан тузилган *СССР, УССР, РСФСР* каби қисқартма отлар ва 16, 245, 2894, *XXXV* каби кўп хонали рақамлар кейинги йўлга бўлиб кўчирилмайди.

БОШ ҲАРФЛАРНИНГ ЁЗИЛИШИ

§ 63. Ҳар бир абзац, ҳар бир гап ва шеърларнинг ҳар қайси мисраи бош ҳарф билан бошланади.

§ 64. Атоқли отлар бош ҳарф билан бошланади: *Алишер Навоий, Максим Горький, Ҳамид Олимжон, Москва, Ўзбекистон, Волга, Казбек* каби.

Эслатма: Атоқли отлардан ясалган илмий тушунча ва сиёсий оқимни кўрсатувчи сўзлар, шунингдек турдош отга айланган ва жамликни билдирувчи ҳамда аниқловчи вазифасида келган атоқли отлар кичик ҳарф билан ёзилади: *марксизм, ленинизм, дарвинизм; ватт, ампер, маузер; чкаловлар, расковалар, фарҳодлар; навроцкий* (чигит), *муслимка* (буғдой), *наполеон* (пирожное), *лейден банка* каби. Аммо *Ньютон қонуни, Яблочков лампочкаси, Ильич чироғлари* каби бирикмалар составидаги атоқли отлар бош ҳарф билан ёзилади.

§ 65. Планета ва юлдузларнинг номлари бош ҳарф билан бошланади: *Юпитер, Миррих, Марс, Ҳулкар* каби. Аммо *қуёш, ер, ой* сўзлари планета маъносида қўллангандагина бош ҳарф билан бошланади.

§ 66. Иттифоқ, миллий ва автоном республикаларнинг олий давлат ва юқори партия органлари ҳамда ташкилотларнинг отлари составидаги ҳар бир сўз бош ҳарф билан бошланади: *СССР Олий Совети, Ўзбекистон ССР Олий Совети, Иттифоқ Совети, Миллатлар Совети, СССР Олий Советининг Президиуми, Партия Контрол Комиссияси, КПСС Марказий Комитети, Бутуниттифоқ Ленинчи Коммунистик Ёшлар Союзи, Касаба Союзларининг Бутуниттифоқ Совети* каби.

Аммо давлат идоралари отларининг биринчи сўзигина бош ҳарф билан бошланади: *Давлат банки, Граждан ҳаво флоти* каби.

§ 67. Олий давлат мансабини билдирувчи номлар, шунингдек олий фахрий унвоннинг ҳар бир сўзи бош ҳарф билан бошланади: *СССР Министрлар Советининг Раиси, СССР Олий Советининг Раиси, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси, Олий Бош Қўмондон, СССР Прокурори, Совет Иттифоқи Маршали, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони* каби.

§ 68. Иттифоқдош ва автоном республикаларнинг отлари составидаги ҳар бир сўз бош ҳарф билан бошланади: *Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси, Қорақалпоғистон Автоном Совет Социалистик Республикаси* каби.

Ўлка, автоном область, область ва районларга аталиб қўйилган отлар ҳам бош ҳарф билан бошланади: *Краснодар ўлкаси, Хакасия автоном области, Тошкент области, Гулистон райони* каби.

§ 69. Муҳим расмий ҳужжатлар ва йиғилишларнинг номларини билдирувчи ҳар бир сўз бош ҳарф билан бошланади: *СССР Конституцияси, Стокгольм Мурожаати, Қрим Конференцияси, Умум Европа Кенгаши, Москва Кенгаши* каби.

§ 70. Академиялар, институтлар, илмий текшириш муассасалари, музейлар, трестлар, завод, фабрика, колхоз, совхозлар, жамият, корхона, шахта, маданият ва истироҳат боғларининг, театр ва кинотеатр, китоб, газета, журнал ва бошқаларнинг номлари бош ҳарф билан бошланади: *«Ўртоқ» фабрикаси, «Қизил тўқимачи» станцияси, «Қизил қаҳрамон» колхози, «Боёвут» совхози, «Ватан» кинотеатри, СССР Халқлари музейи, Давлат университети, Китоб палатаси, Болалар театри, Ботаника институти, Тил ва адабиёт институти, Давлат театри, Лениннинг «Нима қилмоқ керак?» асари, Чайковскийнинг «Пиковая дама» операси, Ҳамид Олимжоннинг «Бахтлар водиси» поэмаси, Ойбекнинг «Қутлуғ қон» романи, Абдулла Қаҳҳорнинг «Шоҳи сўзана» пьесаси, «Ёш ленинчи» газетаси, «Ўқитувчилар газетаси», «Шарқ юлдузи» журнали, «Ленин учқуни» газетаси* каби.

Аммо бундай отлар олдида аниқловчилари бўлса ҳам, улардаги бош ҳарф ўз ўрнида сақланади: *СССР Халқлари музейи, Ўрта Осиё Давлат университети, Ўрта Осиё Политехника институти, Ўзбекистон Давлат университети, Андижон область Давлат театри* каби.

§ 71. Муҳим тарихий воқиа ва байрамларнинг номи бош ҳарф билан бошланади: *Тўққизинчи январь воқиаси, Октябрь социалистик революцияси, Матбуот куни, Конституция куни* каби.

§ 72. Расмий муносабатларда бир томон иккинчи томонга алоҳида ҳурмат билдирганда *сиз, ўзингиз* олмошларининг биринчи ҳарфи бош ҳарф билан ёзилади: *Сиз, Ўзингиз* каби.

Орфография қоидаларига киритилган ўзгартишлар ҳақида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми «Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари»ни тасдиқлаш ҳақида Фармон чиқарди. Ма'лумки, 1940 йил 8 майда Ўзбекистон ССР Олий Советининг III сессияси ўзбек ёзувини латинлаштирилган алфавитдан рус графикаси асосидаги янги алфавитга кўчириш ҳақида Қонун чиқарган эди. Рус графикаси негизига қурилган ўзбек ёзуви мазмунан социалистик, шаклан миллий маданиятни ривожлантиришда ўтган ўнолти йил давомида катта роль ўйнади.

Аммо, тажриба янги ўзбек ёзувининг бундай катта ютуқлари блан бирга, унинг имло қоидаларида бирмунча нуқсонлар борлигини, ба'зибир масалалар етарли даражада ишланмаганлигини кўрсатди.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети 1952 йил март ойида ўзбек тилшунослигининг аҳволи ҳақида қарор қабул қилди. Унда ўзбек орфографиясидаги нуқсонларни тугатиш ва имло қоидаларини тартибга солиш тўғрисида кўрсатма берди. 1953 йил ноябрь ойида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ўзбек орфографияси асосий қоидаларининг аниқланган вариантини ишлаб чиқишни топширди.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг А. С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институти Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети ва Министрлар Советининг кўрсатмаларига биноан ўзбек орфографияси қоидаларининг янги тўпламини тузди. Қоидалар тўплами 1952 йил май ойида ўзбек тилшунослиги масалаларига бағишлаб ўтказилган илмий конференцияда кенг муҳокама қилинди. Шундан кейин, кенг жамоатчиликнинг фикр ва мулоҳазалари ҳисобга олингани ҳолда, ўзбек орфографияси асосий қоидалари тўпламининг аниқланган варианти ишлаб чиқилди. Кейинги тўрт йил мобайнида орфография қоидалари проектининг олти хил варианти вужудга келди, сўнгги вариант Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Фармони блан тасдиқланди.

Қоидалар тўпламида алфавитга ўзгартиш киритиш кўзда тутилмайди. Рус графикаси негизидаги ўзбек алфавити ўз структурасини ва ҳарфлар тартибини тўла равишда сақлаб қолади. Орфографик белги деб юритилаётган апостроф ўрнигагина, адабий талаффузга мувофиқ, ба'зан айириш белгисини қўллаш тавсия этилади. Демак, апостроф махсус белги сифатида бундан буён ўзбек ёзувида ишлатилмайди.

Ма'лумки, 1949 йилда нашр этилган мактаб «Имло луғати»да халқ оммасига ўзлашиб кетган айрим қоидаларга ўринсиз ўзгартишлар киритилган эди. Унда бир хилда бўлган икки ундош блан тугаган **килограмм, металл, процесс, киловатт** каби сўзларни бир ундош блан ифодалаш; **съезд, съёмка, подъезд, разъезд** каби сўзларда ишлатиладиган айириш белгиси ўрнига апостроф қўйиш; **кап-катта, қип-қизил, тўппа-тўғри, яп-яшил, яп-янги, юм-юмалоқ** каби дефис блан ёзиладиган сифатларни қўшиб ёзиш, кўпгина қўшма сўзларни, тузилиши ва ма'носи жиҳатидан ўзаро кескин фарқ қилишига қарамай, қўшиб ёзиш тавсия этилган эди. Лекин, бу хил ўзгартишларнинг назарий асоси пуч бўлиб чиқди ва практик жиҳатдан катта қийинчиликларни вужудга келтирди. Шу сабабли юқоридаги каби қоидалар ўзининг асл негизига қайтарилди, чунки «янгича» ўзгартишлар ўқувчиларга сингмай қолди.

Тажриба рус графикаси асосидаги ўзбек алфавитига мос равишда ишланган дастлабки имло қоидаларига ба'зибир аниқликлар ва тузатишлар киритиш, чунончи: **правление, страхование, самодержавие, Закавказье, Забайкалье, Приморье** каби сўзларнинг охирида **е** унлисини ёзиш, **а** унлиси блан тугаган сўзларга **қ** ёки **в** ундошларидан бирини қўшганда адабий талаффузга мос равишда **а** ҳарфи ўрнига **о** ҳарфини ёзиш (масалан, **сана-саноқ, сўра-сўроқ, тарқа-тарқоқ, сайла-сайлов, тўпла-тўплов** ва бошқалар) зарурлигини кўрсатди.

«Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари» имлоси қат'ий бир шаклга келиб етмаган, амалда ҳархил ёзилиб келган, натижада орфографияда қисман бўлса ҳам, хилма-хилликни вужудга келтиришга сабабчи бўлган ба'зибир қоидаларгагина ўзгартиш киритишни зарур деб топади. Бу ўзгартишлар сон жиҳатидан жуда кам бўлиб, у ҳам назарий, ҳам практик жиҳатдан асослидир ва тажрибада анча қулайликни вужудга келтиради.

Орфография қоидаларининг янги тўпламида шу вақтгача **и** ҳарфисиз ёзилиб келган тўртта сўз: **блан, броқ, сра, провардида** бундан буён **и** ҳарфи орқали: **билан, бироқ, сира, пировардида** шаклида ёзилиши тавсия этилади.

Бу сўзларда **и** ҳарфининг ёзилиши орфографияда иккиланишга йўл бермайди: **билан** ва унинг турли вариантлари бўлган **бирлан, бирла, била, ила** сўзларини бир хилда **и** блан ёзишни та'минлайди ва бундай ёзиш шу сўзларнинг айтилишига ва тарихига мос келади; **билан, бироқ, сира, пировардида** сўзларининг имлосини тузилиши ва талаффузи жиҳатдан шу сўзларга яқин бўлган **билак, тилак, бирон, пичоқ, пинак** каби сўзларнинг имлоси блан бирлаштирaди; ниҳоят, **и** ҳарфининг ёзилишида умумий бир қоидани вужудга келтиради.

Русча **щ** ҳарфи бундан буён **шч** шаклида ёзилади: **мешчан, помешчик, Шчербаков, Шчедрин, обшчина, баршчина, ямшчик** каби.

Бундай ҳолларда русча *щ* ҳарфининг келиш ўрнига кўра алоҳида имло нормаларини белгилашга, бошқа-бошқа қоида тавсия этишга эҳтиёж қолмайди, сўз бошида ва ўртасида, унли ва ундош товушдан кейин бир хилда **шч** бирикмаси ёзилаберади.

Айириш белгисини: **объект, субъект, съёмка, съезд, подъезд, разъезд, адъютант, конъюктура** каби сўзларда ўз ўрнида ва ўз вазифасида ишлатиш блан бирга, тубандаги каби ҳолларда апостроф ўрнида ҳам айириш белгиси ёзиш лозим кўрилади: **билъакс, бидъат, журъат, санъат, суръат, масъул, қалъа** ҳамда **даъво, таъна, таълим, таъриф, таъсир, шеър, феъл, меъмор, эътиқод, эътибор, мўътабар, мўътадил, мўъжиза** каби.

Айириш белгиси ҳуқуқининг тўла тикланиши ўзбек ёзуви блан қардош халқлар ёзувини максимал даражада унификациялаштиришга ёрдам беради; ба'зи ундошларни ўзидан кейинги унлидан ажратиб талаффуз этишни, айрим унлиларни эса чўзиқроқ айтишни, бу блан ундай сўзларнинг тўғри ёзилишини та'минлайди.

Аммо қоидалар тўпламида тубандаги каби сўзларда апостроф ўрнида айириш белгиси ёзилмаслиги алоҳида уқтирилади: **дарё, дунё, буюд, ҳадя, такя, афюн, Мирюсуф, Матяқуб, Миряҳё, боряпти, келяпти ёзяпти, жам, нав, ман, толе, тобе** каби.

Демак, айириш белгиси тўрт хил ҳодисада, биринчидан, **дарё, ҳадя, афюн** каби сўзларда ва **Матяқуб, Миряҳё** каби атоқли отларда ундош блан **е, ё, ю, я** ҳарфлари орасида; иккинчидан, ундош блан тугаган фе'л ўзаклари ёки негизлари блан **-яп** қўшимчаси орасида; учинчидан, ундош блан тугаган **жам, нав** каби сўзлар охирида; ниҳоят, тўртинчидан, унли блан тугаган **толе, тобе, манба** каби сўзлар охирида ишлатилмайди.

Юмшатиш белгисининг имлосига киритилган ўзгартиш асосан икки хил: охири юмшатиш белгиси блан тугаган сўзларга ҳарқандай қўшимча қўшилганда ҳам юмшатиш белгиси ёзилмайди: **секретарь — секретаримиз, секретарлари, секретарлик** каби; сифатлар охирида ҳам юмшатиш белгиси ишлатилмайди: **актуал** (масала); **интернационал** (тарбия), **территориал** (бўлиниш) каби.

Шу вақтгача эгалик қўшимчалари қўшилиб келган сўзлардаги юмшатиш белгисигина тушириб қолдирилар, бошқа ҳолларда эса ёзилаберар эди. Эндиликда барча хил аффикслардан олдин юмшатиш белгиси ишлатилмайди. Бу қоида сифатлар имлосининг бир хиллигини та'минлаш учун ҳам хизмат қилади.

Қўшимчалар бобида ўзбек адабий тили орфографиясининг асосий қоидалари **-в,-ув** қўшимчасининг **в** ҳарфини барча ҳолларда бир хилда, туширмасдан ёзишни тавсия этади: **ёзувчи, кузатувчи, кулувчан** каби.

Демак, бундан буён: **ёзувлар, ёзуви, ёзувимиз, ёзувни, ёзувнинг, ёзувга, ёзувда, ёзувдан** каби сўзларда—кўплик, эгалик ва келишик қўшимчаларидан олдин ҳам, **ёзувчи, ёзувчилик, кулувчан** каби сўзларда **-чи,-чилик,-чан** қўшимчаларидан олдин ҳам **в** ёзилаберади. Бу—орфография қоидасида бир хилликни вужудга келтиради.

Равишдош **-б,-иб** қўшимчаларини ҳам орфографиянинг морфологик принципи негизида бир хилда ёзиш та'кидланади: **ўқибман, ўқибди, ёзибсан, ёзибди, борибсиз, келибдилар** каби.

Ма'лумки, «ўтган замон» равишдош формаси ҳозиргача биринчи ва иккинчи шахсда ҳамда бирлик ва кўпликда тусланган фе'лларда **-б,-иб**, учинчи шахсда эса, бу қўшимчаларнинг жарангли **б** ундоши жарангсизланиб **-п (ти),-ип (ти)** шаклида ёзилиб келарди. Бундан буён бу қўшимча ҳамма шахс ва сонларда бирхил шаклда ёзилади.

«Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари» қўшма фе'лларни, хоҳ **-б,-иб** воситаси блан, хоҳ **-а,-й** воситаси блан тузилган бўлсин, барибир, барча ҳолларда ажратиб ёзиш зарурлигини кўрсатади: **ишлаб чиқди, олиб чиқди, ўқиб берди, бора беради, кела олади, ўқий олади, ишлай олади** каби.

Бунда ҳам, қоидада умумийлик ва бирлик ёрқин кўриниб турипти. Бу қоида келгусида равишдош формаси воситаси блан ясалган қўшма фе'ллар имлосида иккиланишга йўл қўймайди.

Биринчи компоненти **ҳар, ҳеч, ҳамма, баъзи, ғайри, бир** каби сўзлардан иборат бўлган қўшма сўзларни ажратиб ёзиш талаб қилинади: **ҳар бир, ҳар ер, ҳар жойда, ҳеч ким, ҳеч вақт, ҳамма нарса, ҳамма вақт, баъзи бир, ғайри расмий, ғайри қонуний, бир неча, бир ерда** каби.

Биринчи компоненти сифатдан, иккинчи компоненти атоқли отлардан иборат бўлган географик номларни: **Юқори Чирчиқ, Паст Дарғом, Кўҳна Урганч** каби; турли типдаги сифатларни: **ҳаво ранг, қўй кўз, ғўза пўчоқ; тўқ қизил, тим қора; уч элементли, бир жинсли, кўп хонали; очиқ юзли, юқори мартабали** каби; таркибли сонларни: **ўн бир, ўн икки, ўн етти, қирқ беш, эллик олти** каби; бирикмалик хусусиятини сақлаган сўзларни: **байрам олди, май олди, иш ҳақи, темир йўл, темир йўлчилар, осма кўприк** каби шаклларда ажратиб ёзиш тавсия этилади.

Қўшма сўзлар имлосида диққатга сазовор бўлган энг муҳим масала шундан иборатки, қўшма сўзларни максимал даражада ажратиб ёзиш равон ўқишга ва орфографиядаги бирликни та'минлашга ёрдам беради. Шунинг учун ҳам, орфография қоидаларининг янги тўплами қўшма сўз ва сўз бирикмаларини мумкин қадар ажратиб ёзиш принципига амал қилишни олдинга суради.

«Ўзбек орфографиясининг асосий қоидалари»да бўғин кўчирилиши анча конкретлаштирилган, бош ҳарфларнинг ёзилишига доир қоидалар бирмунча кенг ишланган.

Ўзбек орфографияси янги қоидаларининг амалга оширилиши имлодаги хилма-хилликни тугатишда, Ўзбекистон ССР аҳолисининг саводини янада кўтаришда катта роль ўйнайди.

Фахри КАМОЛ,
Филология фанлари кандидати.

НЕМИС ДУСТЛАРИМИЗНИНГ СОВҒАСИ

БЕРЛИН, 11 апрель. (ТАСС). ГДР кинематография раҳбар ходимларининг бир группаси кеча СССРнинг ГДРдаги элчиси Г. М. Пушкин ҳузурида бўлди ва унга Дрезден галереяси картиналари тўғрисидаги ҳужжатли фильмнинг копиясини (Дефа киностудиясининг маҳсулоти) Москва тасвирий сан'ат музейи учун совға қилиб, шунингдек СССР Олий Совети Президиумининг Раиси К. Е. Ворошилов бошчилигидаги совет делегациясининг яқинда ГДРга қилган сафарига бағишланган ҳужжатли фильмнинг копиясини СССР Олий Совети Президиуми учун совға қилиб топширди.

Фильмларни топшириш вақтида ГДР маданият министрлиги кинематография ишлари бош бошқармасининг раҳбари А. Акерман, ҳужжатли фильмлар ишлаб чиқарувчи Дефа киностудиясининг директори Г. Клейн ва бошқа кишилар ҳозир бўлдилар.

Г. М. Пушкин қимматли совға учун ГДР кинематографияси ходимларига самимий ташаккур билдирди.

Ги Молле Европа кенгаши Консультатив ассамблеяси раиси лавозимидан воз кечди

ПАРИЖ, 11 апрель. (ТАСС). Франция ҳукуматининг бошлиғи Ги Молле Европа кенгаши консультатив ассамблеясининг раиси лавозимидан исте'фо берди. Ги Молле 1954 йилдан буён шу лавозимда ишлаб келар эди. Ги Молле шу тўғридаги мактубида Консультатив ассамблея раиси вазифаларини «Франция ҳукуматининг бошлиғи вазифалари блан бир вақтда бажариш қийин» деб ёзади.

РЕДАКЦИЯГА ХАТ

Ҳурматли ўртоқ редактор!

Қадрдон Ҳожиакбар Ғуломович Ғуломовнинг вафот этганлиги муносабати блан та'зия изҳор қилган барча ташкилотларга, дўстларга ва ўртоқларга газета орқали чуқур миннатдорчилик билдиришни сўраймиз.

Ғуломовлар оиласи.

«Тошкент ҳақиқати»нинг навбатдаги сони 15 апрельда чиқади.

Редактор З. ЕСЕНБОЕВ.

ТЕАТРЛАРДА:

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/IV да **Чин муҳаббат**, 14/IV да **Қутлуғ қон**.

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/IV да **Фауст**, 14/IV да **Вертер**.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 13/IV да **Сингиллар қиссаси**, 14/IV да **Азиз ва Санам**.

ЭСТРАДА ТЕАТРИДА — 13/IV ва 15/IV да **Концертлар**. Ўзбекистон ССР халқ артисти, Сталин мукофоти лауреати **Ғулом Абдураҳмонов**, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Маргарита Оқилова, Рушель Мордухаев**, эстрада солистлари **Зокир Султонов, Зоя Муллақандова, Маҳмуд Муҳамедов, Роза Қурбонова**, «Баҳор» хореография ансамбли ва бошқалар қатнашади. Концерт кеч соат 9 да бошланади. Билетлар Эстрада театри кассасида кундуз соат 2 дан ва район кассаларида эрталаб соат 11 дан сотилади.

БУГУН КИНОТЕАТРЛАРДА:

«РОДИНА», НАВОИЙ номли, «ИСКРА», «ЎЗБЕКИСТОН» — кундуз ва кечқурун янги миср бадиий фильми **Водийда олишув**.

«РОДИНА» — эрталаб соат 11 ва кундуз 3 да **Стадионда учрашамиз** (ўзбек тилида).

НАВОИЙ номли — эрталаб соат 9 яримда **Магадан области бўйлаб**.

«ЁШ ГВАРДИЯ» — кундуз ва кечқурун янги бадиий фильм **Мексикали**.

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА
ТЕЗ КУНДА
ЯНГИ СПЕКТАКЛЬ
Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий асари
ХОЛИСХОН
3 парда, 8 кўринишли драма.
К. Яшиннинг янги адабий таҳририда.
Режиссёр — Ўзбекистон ССР халқ артисти **Ш. Ма'зумова**, рассом — Ўзбекистон ССР халқ рассоми **Ҳ. Икромов**.
Коллектив бўлиб кўриш учун заявкалар қабул қилинади.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА
Бугун ва ҳар куни
янги аттракцион
УССУРИЯ ВА БЕНГАЛИЯ ЙЎЛБАРСЛАРИ
Ўргатучи — РСФСРда хизмат кўрсатган артист **А. Н. Александров**.
Тамоша кеч соат 8 да бошланади. Билетлар сотилмоқда.

В. И. ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 86 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

Грузия меҳнаткашлари Ленин кунларига тайёргарлик кўрмоқдалар

ТБИЛИСИ, (ТАСС). Бутун совет халқи блан бирга Грузия меҳнаткашлари ҳам Владимир Ильич Ленин туғилган куннинг 86 йиллигини кенг нишонлашга тайёргарлик кўрмоқдалар. Сталин номидаги паровоз-вагон ремонт заводида, Оржоникидзе номли машинасозлик заводида, Киров номли станоксозлик заводида ва Тбилисининг бошқа корхоналарида Владимир Ильичнинг ҳаёти ва революцион фаолияти тўғрисида лекциялар ва суҳбатлар ўтказилмоқда.

Сиёсий ва илмий билимларни тарқатучи республика жамияти Ленин туғилган куннинг 86 йиллигига бағишланган лекциялар циклини ўтказади.

Марказий лекторлик бюросининг лекторлари республика районларига жўнаб кетдилар. Улар колхоз ва совхозларда «В. И. Ленин — революцион фаннинг буюк корифейи», «В. И. Ленин — жаҳонда биринчи социалистик давлатнинг асосчиси», «В. И. Ленин ишчилар синфи блан деҳқонларнинг иттифоқи тўғрисида» деган темаларда лекциялар ўқийдилар. Бирқанча лекциялар КПСС XX с'ездининг тарихий қарорларига бағишланган.

Тбилиси шаҳар партия комитетининг Ладо Кецховели номидаги кутубхонасида В. И. Ленин асарлари ва унинг ҳаёти ҳамда фаолияти тўғрисидаги адабиёт виставкаси очилди. Маркс номидаги давлат республика кутубхонасида, А. Жапаридзе номидаги илмий кутубхонада ҳам шундай виставкалар ташкил этилди.

В. И. Ленин тўғрисида лекциялар

ЛЬВОВ, (ТАСС). Областьда Владимир Ильич туғилган куннинг 86 йиллиги олдидан катта тайёргарлик кўрилмоқда. Завод ва фабрикаларда, колхоз ва МТСларда, ўқув юртлари ва муассасаларда Коммунистик партиянинг улуғ ташкилотчиси, Совет давлатининг асосчиси В. И. Лениннинг ҳаёти ва революцион фаолияти тўғрисида лекциялар ўқилмоқда.

Сиёсий ва илмий билимларни тарқатучи жамият область бўлимининг а'золари, шаҳардаги олимлар автобус заводида, автопогрузчиклар, электролампа заводларида ва бошқа заводларда: «Икки системанинг тинч -тотув яшашдан иборат ленинча принцип», «Совет давлатининг улуғ ташкилотчиси», деган темада ва бошқа темаларда лекциялар ўқимоқдалар.

РЕДАКЦИЯ ВА НАШРИЕТ АДРЕСИ. Тошкент. «Правда Востока» кўчаси № 34. РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ: коммутатор — 36334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 136. Пропаганда бўлими — 136 Совет қурилиши бўлими — 132, Маданият бўлими — 132, Адабиёт ва сан'ат бўлими — 39040, Қишлоқ хўжалик бўлими — 39040. Саноат ва транспорт бўлими — 132 Хатлар бўлими — 34048. Маҳаллий ахборот бўлими 135. Секретариат — 34048. Э'лонлар бўлими — 38142. 2

Р. 03807. «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. № 1414.